

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

71 – 23 / 14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

HELSINŠKI ODBOR ZA
LJUDSKA PRAVA U SRBIJI

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел.бр. 18869 датум 27. 06. 2014.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ
УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА**

Извештај о посети КПЗ Шабац

Београд, мај 2014. године

САДРЖАЈ

1. УВОД

1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

- 1.1.1. Мандат НПМ
- 1.1.2. Предмет посматрања

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ

- 1.2.1. Основни подаци о посети
- 1.2.2. Ток посете
- 1.2.3. Сарадња завода са НПМ

1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

- 1.3.1. Општи подаци о заводу / службени подаци
- 1.3.2. Посебни подаци - 2013. године / службени подаци
- 1.3.3. Посебни подаци - на дан посете / службени подаци
- 1.3.4. Локација и архитектура завода

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. СМЕШТАЈ

- 2.1.1. Смештај притвореника
- 2.1.2. Смештај осуђених
 - 2.1.2.1. Смештај у пријемном одељењу
- 2.1.3. Смештај прекршајно кажњених
- 2.1.4. Полицијско задржавање
- 2.1.4. Опште опсервације о смештају у заводу

2.2. ИСХРАНА

- 2.2.1. Кухиња
- 2.2.2. Трпезарија
- 2.2.3. Кантина

2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА

2.3.1. Правна заштита

- 2.3.1.1. Информисање о правима и доступност прописа
- 2.3.1.2. Пружање правне помоћи
- 2.3.1.3. Посете браниоца, конзулата и организација за заштиту људских права
- 2.3.1.4. Притужбе и жалбе
- 2.3.1.5. Достављање службене поште

2.3.2. Безбедност

- 2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји)
- 2.3.2.2. Мере сигурности
 - 2.3.2.2.1. - претреси (прегледи) лица, просторија и пакета
 - 2.3.2.2.2. - видео надзор
 - 2.3.2.2.3. - аларм за позивање страже
- 2.3.2.3. Мере принуде

- 2.3.2.5. Дисциплинске мере
- 2.3.2.5.1. - дисциплинска мера упућивања у самицу
- 2.3.3. **Премештаји, прекиди, отпуштања**
- 2.3.3.1. Премештај
- 2.3.3.2. Прекид извршења казне
- 2.3.3.3. Превремено отпуштање
- 2.3.4. **Контрола над радом Завода**
-
- 2.4. **ТРЕТМАН И ПРАВА ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ**
- 2.4.1. **Третман осуђених**
- 2.4.1.1. Организација
- 2.4.1.2. Пријем
- 2.4.1.3. Утврђивање програма поступања / разврставање
- 2.4.1.4. Остваривање програма поступања (третмански рад)
- 2.4.1.5. Доделивање и укидање посебних права
- 2.4.1.6. Измена програма поступања / накнадно разврставање
- 2.4.1.7. Социјална подршка
- 2.4.1.8. Припрема за отпуст
- 2.4.2. **Образовање**
- 2.4.3. **Рад**
- 2.4.3.1. Организација
- 2.4.3.2. Обука
- 2.4.3.3. Упошљавање
- 2.4.3.4. Заштита и повреде на раду
- 2.4.3.5. Дневни, недељни и годишњи одмор
- 2.4.4. **Слободно време**
- 2.4.4.1. Време изван затворених просторија
- 2.4.4.2. Физичке активности
- 2.4.4.3. Културне активности
- 2.4.5. **Обавештавање**
- 2.4.5.1. Штампa
- 2.4.5.2. Радио и телевизија
- 2.4.5.3. Библиотека
- 2.4.6. **Посете**
- 2.4.6.1. Посете породице
- 2.4.6.2. Посете у посебној просторији
- 2.4.7. **Пошиљке и комуникација**
- 2.4.7.1. Дописивање
- 2.4.7.2. Пакети
- 2.4.7.3. Новчане пошиљке
- 2.4.7.4. Телефонирање
- 2.4.8. **Верска права**
- 2.4.9. **Поступање према посебно осетљивим особама**
- 2.4.9.1. Малолетници
- 2.4.9.2. Особе са инвалидитетом
- 2.4.9.3. Жене
- 2.4.9.4. ЛГБТ особе
- 2.4.9.5. Припадници националних мањина
- 2.4.9.6. Старе особе
- 2.4.9.7. Странци

- 2.5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА**
- 2.5.1. Организација**
 - 2.5.1.1. *Здравствена служба*
 - 2.5.1.2. *Здравствене виденције*
 - 2.5.1.3. *Праћење здравственог стања*
 - 2.5.1.4. *Просторије за пружање здравствене заштите*
 - 2.5.1.5. *Апотека, подела лекова и терапије*
- 2.5.2. Лекарски прегледи**
 - 2.5.2.1. *Прегледи по пријему*
 - 2.5.2.2. *Редовни (периодични) прегледи*
 - 2.5.2.3. *Прегледи по захтеву*
 - 2.5.2.4. *Прегледи у посебним случајевима*
- 2.5.3. Лечење и интервенције**
 - 2.5.3.1. *Лечење и интервенције у заводу*
 - 2.5.3.2. *Лечење и интервенције ван завода*
 - 2.5.3.3. *Стоматолошка заштита*
 - 2.5.3.4. *Лечење душевно оболелих лица*
- 2.5.4. Посебни аспекти здравствене заштите**
 - 2.5.4.1. *Заразне болести*
 - 2.5.4.2. *Болести зависности*
 - 2.5.4.3. *Повређивања*
 - 2.5.4.4. *Штрајк глађу*
 - 2.5.4.5. *Изложеност дуванском диму*
 - 2.5.4.6. *Смртни случајеви*
- 2.5.6. Здравствени надзор**
 - 2.5.6.1. *Надзор над радом завода*
 - 2.5.6.2. *Надзор над радом здравствене службе*

1. УВОД

1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

1.1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹, прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су 12. децембра 2011. године потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ, којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама на територији АП Војводине у којима су смештена лица лишена слободе.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву објављеном 29. децембра 2011. године у Службеном гласнику Републике Србије, у складу са предлогом тим поводом образоване стручне комисије, Заштитник грађана је донео Одлуку о избору удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то су Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје са препорукама које доставља посећеној установи, те у наредном периоду ступа у дијалог са установом и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака или пропуста у раду који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ Службени лист СЦГ - Међународни уговори, бр. 16/2005 и 2/2006 и Службени гласник РС - Међународни уговори, бр. 7/2011)

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Казнено – поправни завод у Шапцу
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	8. и 9. мај 2014. године
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Послови Националног механизма за превенцију тортуре у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењима грађана: Хелсиншки одбор у Србији, Комитет правника за људска права и Београдски центар за људска права, уз учешће спољног сарадника – експерата медицинске струке.
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета (по Плану посета за 2014. годину)
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ЧЛАНОВИ ТИМА	Милош Јанковић, вођа тима, заменик Заштитника грађана Јелена Унијат, Стручна служба Заштитника грађана Јелена Самарџић, Стручна служба Заштитника грађана Јелена Јелић, Стручна служба Заштитника грађана Јелена Мироков Субић представница Хелсиншког одбора у Србији Никола Ковачевић, представник Београдског центра за људска права Жарко Марковић представник Београдског центра за људска права Катарина Голубовић представница Комитета правника за људска права Доц. Др Ђорђе Алемпијевић, лекар форензичар

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Национални механизам за превенцију тортуре посете установама у којим се налазе лица лишена слободе обавља у складу са усвојеном методологијом, по којој посета садржи пет фаза.

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је, у оквиру I фазе по утврђеној методологији, разговором са Владимиром Буквићем, управником Завода.

У уводном излагању, вођа тима Националног механизма за превенцију тортуре указао је на мандат Националног механизма за превенцију тортуре, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Заводу.

Управник Завода је представио је Завод у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Завод суочава у раду, наглашавајући недостатак особља, као и материјалних средстава за обављање неопходних радова у циљу уређивања смештајних капацитета.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим Националног механизма за превенцију тортуре је посету, у оквиру II фазе по утврђеној методологији, наставио заједничким обиласком Завода.

Мониторинг тим Националног механизма за превенцију тортуре је у пуном саставу обишао смештајне капацитете, најпре просторије за смештај притвореника, просторије за смештај осуђених и прекршајно кажњених лица, пријемно одељење, просторије за смештај лица под посебним и дисциплинским мерама, затим просторе за шетњу, кухињу и трпезарију, кантину, просторије за посете, Економију и просторије за пружање здравствене заштите.

ФАЗА III: УТВРЂИВАЊЕ СТАЊА У ПОЈЕДИНИМ ОБЛАСТИМА

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре је, у оквиру III фазе посете по утврђеној методологији, обухватила разговоре са руководиоцима областима рада (начелницима служби) у Заводу о стању у релевантним областима као што су безбедност и инциденти; мере принуде, посебне и дисциплинске мере; права лица лишених слободе и њихов третман; здравствена заштита и сл.

Начелници и друга одговорна лица у Заводу су чланове тима Националног механизма за превенцију тортуре информисали о стању у области, проблемима у раду са којима се суочавају, објективним недостацима и субјективним слабостима.

Током разговора извршен је увид и копирање документације релевантне за утврђивање стања и поштовања права лица лишених слободе.

Осим разговора и увида и копирања документације, чланови тима Националног механизма за превенцију тортуре су у оквиру III фазе посете обишли поједине посебне просторије референтне за област посматрања.

ФАЗА IV: ИНТЕРВЈУИ СА ЛИЦИМА ЛИШЕНИМ СЛОБОДЕ

Тим Националног механизма за превенцију тортуре је обавио и интервјуе са појединим лицима лишеним слободе смештеним у Заводу.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета Заводу окончана је, по утврђеној методологији, разговором тима Националног механизма за превенцију тортуре са управником Завода.

Вођа тима Националног механизма за превенцију тортуре указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, њиховом третману, здравственој заштити и исхрани, ученој атмосфери међу осуђенима, односу запослених према тиму Националног механизма за превенцију тортуре, о примедбама које су истакла лица лишена слободе, као и о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања.

1.2.3. САРАДЊА ЗАВОДА СА НПМ

Управа Завода и сва затечена службена лица остварила су пуну сарадњу са мониторинг тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност.

Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, мониторинг тиму НПМ су омогућили приступ свим просторијама и инсталацијама у Заводу, фотографисање свих делова Завода без ограничења, као и преглед, увид и фотографисање целокупне тражене документације. Омогућен је и несметан и ненадзиран разговор са свим лицима лишеним слободе по избору чланова мониторинг тима НПМ.

Поступање управе Завода и свих запослених у смислу стварања услова за рад НПМ, као и недвосмислено исказана критичка свест у односу на пропусте уочене током посете, охрабрује у смислу очекивања да ће уочени недостаци на које је указано у овом извештају бити благовремено отклоњени у складу са објективним могућностима Завода.

1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

1.3.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ЗАВОДУ / службени подаци

НАЗИВ ЗАВОДА	Казнено - поправни завод у Шапцу
АДРЕСА	Стефана Првовенчаног бб
ТЕЛ, ФАКС E-mail	Телефон: 015 370 090, факс: 015 370 089 E-mail: sakpz@uiks.gov.rs
УПРАВНИК ЗАВОДА	Владимир Буквић
ВРСТА ЗАВОДА	Казнено - поправни завод
ТИП ЗАВОДА	Отворени тип
ОДЕЉЕЊА У ЗАВОДУ	Отворено одељење Полуотворено одељење Затворено одељење
СЛУЖБЕ У ЗАВОДУ	Служба за обезбеђење Служба за третман Служба за обуку и упошљавање Служба за опште послове Служба за здравствену заштиту
БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ У ЗАВОДУ - у радном односу и по уговору о делу	Укупно 57 запослених, од тога: - 7 на пословима третмана - 32 на пословима обезбеђења - 8 на пословима обуке и упошљавања - 3 на пословима здравствене заштите, од тога: /2 медицинска техничара /1 лекар опште праксе или интерне медицине - 6 на општим пословима, од тога: /1 дипломирани правник /2 професионална куvara
ПРЕДВИЂЕН КАПАЦИТЕТ ЗАВОДА	за укупно 208 лица, од тога - за 76 притвореника - за 97 осуђених - за 35 прекршајно кажњених

1.3.2. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ – 2013.г./ службени подаци

ПОСЕБНЕ ПРОСТОРИЈЕ У ЗАВОДУ	за притвор (<i>притворска јединица/одељење</i>) за пријем (<i>пријемно одељење</i>) за извршење казне затвора за прекршај за болничко лечење - стационар за издвајање оболелих осуђених за амбуланту за апотеку за усамљење и за извршење дисциплинске мере самице за посете браниоца за посете породице за посете брачног друга или другог блиског лица за културне активности за библиотеку за обављање верског обреда простор за шетњу спортски терен
ЕВИДЕНЦИЈЕ (КЊИГЕ) КОЈЕ СЕ ВОДЕ У ЗАВОДУ	Евиденција (књига) ванредних догађаја (инцидената) / води је Служба обезбеђења Евиденција (књига) примене мера принуде / води је Служба обезбеђења Евиденција (књига) примене посебних мера / води је Служба обезбеђења Евиденција (књига) дисциплинских поступака / води је Служба општих послова Евиденција (књига) дисциплин. мере упућивања у самицу / води је Служба општих послова Евиденција (књига) притужби и жалби / води је референт у писарници Евиденција (књига) повреда / води је Служба за здравствену заштиту Евиденција (књига) пружања правне помоћи / води је Служба општих послова

ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ (ИНЦИДЕНТИ) У ЗАВОДУ	У 2013. години у Заводу је било: 67 ванредних догађаја (инцидената) и то: - 1 напад на службено лице / у којем је учествовало 1 лице - 5 случајева насиља (туча) међу затвореницима / у којима је учествовало 10 лица - 2 самоповређивања - 3 објављена штрајка глађу / у којима је учествовало 5 лица - 110 проналазака недозвољених предмета
МЕРЕ ПРИНУДЕ У ЗАВОДУ	У 2013. години према 4 лица су примењене мере принуде, и то: - према 2 лица: употреба физичке снаге - према 1 лицу: везивање - према 3 лица: издвајање - према 1 лицу: употреба гумене палице
ПОСЕБНЕ МЕРЕ У ЗАВОДУ	У 2013. години према 2 лица су одређене посебне мере, и то тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце
ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ У ЗАВОДУ	У 2013. години према 41 лицу су изречене дисциплинске мере, и то: - према 2 лица: упућивање у самицу - према 8 лица: одузимање додељених посебних права - према 2 лица: ограничење или забрана располагања новцем - према 3 лица: ограничење или забрана примања пакета - према 17 лица: укор
ПОДНЕТЕ ПРИТУЖБЕ, ЖАЛБЕ и ТУЖБЕ	У 2013. години лица смештена у Заводу нису поднела ниједну притужбу, жалбу или тужбу.
ПРАВНА ПОМОЋ	У 2013. години у Заводу је 80 пута пружена правна помоћ.

ПРУЖЕНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ УСЛУГЕ У ЗАВОДУ	У 2013. години је 3402 пута пружена здравствена услуга (здравствени прегледи и интервенције)
УПУЋИВАЊЕ У ЗДРАВСТВЕНУ УСТАНОВУ	У 2013. години 636 лица је упућено ради пружања одговарајуће здравствене заштите ван Завода, и то: - 26 у Специјалну затворску болницу - 610 у друге здравствене установе
СМРТНИ СЛУЧАЈЕВИ	У 2013. години у Заводу није било смртних случајева.

ПРЕМЕШТАЈИ	У 2013. години ниједно осуђено лице није премештено у други завод.
------------	--

ПРЕКИДИ	У 2013. години није било прекида извршења казне затвора.
---------	--

ПРЕВРЕМЕНА ОТПУШТАЊА	У 2013. није било превременог отпуштања осуђених из завода.
----------------------	---

1.3.3. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ - на дан посете / службени подаци

БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ СМЕШТЕНИХ У ЗАВОДУ	Укупно 81 лица, од тога - 20 у <u>притвору</u> - 61 на извршењу <u>казне затвора</u>, и то: - 54 <u>осуђених</u> / 6 у пријемном одељењу / 16 у отвореном одељењу / 40 у полуотвореном одељењу / 2 у затвореном одељењу - 7 <u>прекршајно кажњених</u> - 0 <u>ван Завода</u> (привремено у другом заводу, здравственој установи, на одсуству и сл.)
--	---

БРОЈ ПРИПАДНИКА ПОСЕБНИХ ГРУПА	- 0 <u>лица са инвалидитетом</u> - 3 <u>странца</u> / 3 у притвору / 0 осуђених / 0 прекршајно кажњених - 2 <u>жене у притвору</u> - 0 <u>малолетника у притвору</u>
--------------------------------	---

БРОЈ ОСУЂЕНИХ ПОД МЕРАМА	Осуђени под ПОСЕБНИМ МЕРАМА: - 0 смештени у <u>посебно осигурану просторију</u> - 0 смештени под <u>појачан надзор</u> - 0 смештени у <u>усамљењу</u> Осуђени под ДИСЦИПЛИНСКИМ МЕРАМА: - 2 смештени у <u>самици</u> - 2 ограничење или забрана <u>располагања новцем</u> - 3 ограничење или забрана <u>примања пакета</u>
--	--

1.3.4. ЛОКАЦИЈА И АРХИТЕКТУРА ЗАВОДА

ЛОКАЦИЈА ЗАВОДА	Казнено – поправни завод у Шапцу се налази на удаљености од 6 километара од центра Шапца. Повезан је саобраћајницом транзитног пута Лозница - Шабац – Београд. КПЗ у Шапцу функционише као целина и нема издвојених објеката. У склопу Завода је заводска економија која је од главне зграде удаљена 200м.
АРХИТЕКТУРА ЗАВОДА	У једном делу заграде Завода су службене просторије и павиљон за осуђена и прекршајно кажњена лица, односно отворени део где се налазе и спортски терени (за кошарку, одбојку и мали фудбал), као и столови за стони тенис и шах. Други део зграде је затворени део у коме се налази притвор и затворено одељење. У оквиру овог дела Завода налазе се два простора за шетњу (за притворенике и за осуђенике), у склопу којих се налазе два коша.
СТАЊЕ ОБЈЕКТА	Објект у коме су смештена осуђена и прекршајно кажњена лица је изграђен 1990. године. Смештај је услован за издржавање казне затвора и отвореног је типа. Објект у коме се налазе притворена лица изграђен је 1978. године и услован је за издржавање мере притвора. У просторијама-спаваоницама се налазе мокри чвор, телевизор, парно грејање и све су адекватно осветљене природном светлошћу и имају могућност дотока свежег ваздуха. Други етаж овог објекта је у реконструкцији.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. СМЕШТАЈ

У КПЗ Шабац смештају се:

1. лица којима је одлуком суда одређена мера притвора;
2. осуђена и прекршајно кажњена лица мушког пола којима је изречена казна затвора, која су од стране суда упућена на извршење казне, по распоредном акту Управе за извршење кривичних санкција;
3. лица којима је одређено задржавање до 48 сати.

2.1.1. СМЕШТАЈ ПРИТВОРЕНИКА

Притворска јединица, која је устројена као одељење затвореног типа и налази се у главној згради Казнено-поправног завода у Шапцу.

На првом и другом спрату налазе се укупно 32 просторије – спаваонице (по 16 спаваоница на сваком спрату). Од тога, према наводима службених лица, 24 спаваонице су намењене за смештај притвореника, док је 8 намењено за смештај осуђеника који су разврстани у васпитну групу „В“ и смештени у затворено одељење.

Кретања бројног стања притвореника показује да притворска јединица располаже довољним капацитетима за смештај у складу са националним прописима и међународним стандардима. На основу увида у службену евиденцију из 2014. године, највећи број притвореника у 2014. години био је на самом почетку године и износио је 31 лице, од када константно пада. У току 2013. године у Казнено-поправном заводу у Шапцу била су притворена укупно 193 лица, од тога 182 мушкарца и 11 жена.

У тренутку посете, у притворској јединици било је 20 притвореника (18 мушкараца и две жене). Сви притвореници су пунолетна лица. Поред држављана Србије, у време посете у притвору су боравила три странца, и то двојица држављана Босне и Херцеговине и један држављанин Авганистана.

Просторије - спаваонице су површине 26 квадратних метара и у свакој се налази по 6 кревета, и то по три кревета са два лежаја на спрат. Према званичним подацима, КПЗ у Шапцу је пројектован за 80 притвореника.

Имајући у виду бројно стање у тренутку посете, притвореници су били смештени у 7 просторија - спаваоница, од тога у пет спаваоница била су смештена по три лица, док је у две просторије - спаваонице било смештено по двоје лица. При оваквом распореду, на једног притвореника долази више од 8 кубних метара, односно више од 4 квадратна метра, чиме је испуњен важећи стандард у погледу расположивог простора у спаваоницама. Међутим, притворска јединица нема посебну просторију у функцији дневног борава, тако да притвореници готово цео дан проводе у просторијама-спавацима.

УТВРЂЕНО

У притворској јединици КПЗ у Шапцу не постоји посебна просторија намењена за дневни боравак притворених лица.

РАЗЛОЗИ

Притвореник борава у заводу под истим условима као и осуђено лице, ако Закоником о кривичном поступку није друкчије одређено.²

² ЗИКС, члан 239.

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће обезбедити да притвореници проводе расположиво време током дана ван просторије – спаваонице, у заједничким просторијама са другим притвореницима са којима им одлуком суда није забрањен контакт.

Просторије изгледају одржавано, нарочито на другом спрату, који је у тренутку посете био реновиран и окречен. Влага, у већини спаваоница, није примећена, али постоје спаваонице у којима је влага приметна око прозора. Подови, су углавном, у задовољавајућем стању, обложени паркетом. У просторијама постоје радијатори, а према наводима, загрејаност спаваоница зими је задовољавајућа.

Свака просторија - спаваоница има три велика прозора, са прозирним стаклом, што омогућава адекватно природно осветљење и доток свежег ваздуха. У свакој просторији постоји адекватно вештачко осветљење. Касету за одлагање личних ствари има сваки притвореник.

Лежаји имају душеке, јастуке и постељину, која делује чисто. По наводима затечених притвореника, постељина се мења једном седмично, с тим да је притвореницима дозвољено да користе своју постељину, што ређе чине. Међутим, ћебад су јако прљава и имају непријатан мирис.

УТВРЂЕНО

У притворској јединици КПЗ у Шапцу притвореницима се не обезбеђују чиста ћебад.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.³

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће притвореницима обезбедити чисту ћебад.

Столови са клупама налазе се у свим спаваоницама, а број места за седење одговара броју притвореника. Притвореници оброке добијају у спаваоницама.

У свакој просторији се налази мокри чвор - тоалет, који је одвојен од остатка просторије, што омогућује приватност притвореника приликом његовог коришћења. Зидови тоалета и под су обложени керамичким плочицама које су у добром стању. Сваки тоалет има WC шољу са испирачем и лавабо без топле воде. Вода из већине санитарија не цури. Хигијена тоалета је задовољавајућа. Поједини притвореници су се жалили да је вода за пиће неисправна, тј. да у води има песка. Управник Завода у Шапцу је истакао да се Завод пијаћом водом снабдева из сопственог бунара чија се исправност редовно контролише. У складу са начелом економичности, предвиђа се прикључење на градски водовод у септембру 2014. године.

Притвореници могу да носе своју одећу. Затечени притвореници наводе да су услови за прање веша релативно добри. Притвореницима је дозвољено да током посета предају веш својим посетиоцима ради прања ван Завода.

Притвореници добијају хигијенске пакете по молби, односно пријави управи Завода. Хигијенски пакет садржи сапун, тоалет папир, пасту за зубе, литар шампона, бријач и

³ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 72/2009 и 31/2011) - ЗИКС, чл. 66. ст. 1. и Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС", бр. 72/2010 и 6/2012) , чл. 15. .

прашак за прање веша. Притвореници су упознати са правом на добијање хигијенског пакета.

Испред сваке спаваонице се налази кутија са лековима, који су одређени као терапија за притворенике једне собе.

Апарати за гашење пожара се налазе у ходнику.

Током обиласка притворске јединице уочено је да се притвореници који су раније осуђивани смештају у истим просторијама-спаваницама са притвореницима који нису раније осуђивани.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу се притвореници који нису раније осуђивани смештају у истим просторијама-спаваницама са притвореницима који су раније осуђивани.

РАЗЛОЗИ

Приликом смештаја притвореника води се рачуна о ранијој осуђиваности, здравственом стању, личним склоностима, језику који говори и разуме и врсти кривичног дела које му се ставља на терет.⁴

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу притвореници који нису раније осуђивани неће се смештати у исте просторије-спаванице са притвореницима који су раније осуђивани.

2.1.2. СМЕШТАЈ ОСУЂЕНИХ

У оквиру редовног смештаја осуђених у Заводу, осуђени се смештају у затвореном, полуотвореном и отвореном одељењу, у зависности да ли су разврстани у „В“, „Б“ или „А“ васпитну групу.

У Заводу постоји и посебна просторије за смештај осуђених којима су наређене посебне мере (усамљење), као и за смештај осуђених којима је изречена дисциплинска мера (упућивање у самицу).

Просторије-спаванице затвореног одељења налазе делу Завода где је и притворска јединица. Изнад службених просторија, на првом етажу, налазе се просторије – спаванице отвореног и полуотвореног одељење, као и спаванице за смештај прекршајно кажњених.

⁴ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 237. став 2.

ЗАТВОРЕНО ОДЕЉЕЊЕ

Објект је изграђен 1978. године и у добром је стању. У тренутку посете одређен број просторија-спаваоница, које припадају затвореном одељењу су биле у фази реновирања. Реновиране просторије ће се користити за смештај лица која су у затвореном одељењу или на извршењу мере притвора, зависно од потреба и броја лица лишених слободе.

Смештајна јединица је организована по принципу „ћелија“, а смештени осуђени су разврстани у „В“ васпитне групе. У одељењу се тренутно користе 4 спаваонице, а капацитет јединице по службеним подацима је за 20 осуђених. У тренутку посете 2 осуђена лица су била смештена у једној просторији-спаваоници.

Просторије-спаваонице су простране и осветљене. Вештачко осветљење чини сијалица на плафону, а прозори који се простиру дужином спољног зида се отварају, тако да је доток свежег ваздуха и проветреност у спаваоници задовољавајућа. Зидови су окречени, нема влаге и хигијена је добра.

Лежајеви су опремљени душеком, јастуцима и постељином која делује чисто. Постељина се мења на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину. Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени. Такође, осуђени услови за прање веша оцењују као задовољавајуће.

Сто и клупе за седење постоје у свакој просторији-спаваоници. Грејно тело у спаваоницама је радијатор, а по наводима службених лица загрејаност у зимско време је добра. Утичнице за струју у спаваоници постоје, као и телевизори. Такође, у просторијама-спаваоницама се сервирају оброци.

Мокри чвор се налази унутар сваке просторије-спаваонице. Зидом и вратима је одељен од остатка просторије. Мокри чворови у просторијама-спаваоницама затвореног одељења су реновирани. Хигијена је добра, влага није приметна и вода не цури. Има wc шољу са испирачем и лавабо са славином. Постоји и туш са топлом водом. Топла вода се укључује три пута недељно и осуђеници наводе да увек има довољно топле воде. Према наводима службених лица, уколико би неко изразио потребу да се топла вода укључи и у међувремену Завод би изашао у сусрет том захтеву.

У овиру затвореног одељења не постоји посебна просторија намењена за дневни боравак осуђених лица.⁵

ПРОСТОР ЗА ВРЕМЕ НА СВЕЖЕМ ВАЗДУХУ

У Заводу постоји посебно ограђен простор за време изван затворених просторија осуђених коју су на смештају у затвореном одељењу. Простор је површине око 50 квадратних метара, бетониран је и са мало зеленила. У овом простору налазе се две клупе изнад којих је постављена надстрешница како би осуђени могли да проводе време на свежем ваздуху и у време лоших атмосферских прилика. Овај простор није опремљен справама за вежбање тако да осуђени немају могућност да се баве било каквим физичким активностима.

⁵ Види препоруку под 2.1.1.

ОТВОРЕНО И ПОЛУОТВОРЕНО ОДЕЉЕЊЕ

Просторије-спаваонице отвореног и полуотвореног одељења се налазе на првом етажу изнад службених просторија Завода. Врата спаваоница су откључана током целог дана и ноћи.

Кревети су углавном двоспратни (два лежаја) и имају душек, јастук, и постељину. Осуђенима је дозвољено да користе сопствену постељину. Спаваонице делују одржавано, али у тренутку посете, нису све биле уредне и у неким се осећао непријатан мирис.

УТВРЂЕНО

Осуђеници отвореног и полуотвореног одељења не одржавају хигијену на одговарајући начин.

РАЗЛОЗИ

Осуђени морају одржавати личну хигијену и хигијену одеће и просторија у којима бораве. Завод је дужан да обезбеди прибор и средства за одржавање хигијене⁶.

Осуђени је дужан да одржава хигијену простора у који је смештен, а завод је дужан да му то омогући.⁷

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће спровести расположиве мере и активности у циљу утицаја на осуђенике да одржавају личну хигијену, као и хигијену простора у ком бораве, а Завод ће створити услове за одржавање исте омогућавањем неопходних средстава и опреме.

У свакој спаваоници постоје велики прозори који имају прозирно стакло, што омогућује непосредан доток природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која омогућује адекватно проветравање.

⁶ ЗИКС, члан 69.

⁷ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 24.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени.

ЗАЈЕДНИЧКО КУПАТИЛО

Заједничко купатило се налази у ходнику где су и спаваонице. Затечени осуђени наводе да им је туширање у заједничком купатилу омогућено у свако доба дана, као и коришћење мокрог чвора.

Простор је у лошем стању, односно влажан, неодржаван. Санитарије су дотрајале и хигијена је лоша.

Тушеви су од остатка купатила одвојени завесом, што омогућава приватност лицима која их користе. Такође, ту се налазе и мокри чворови који су преграђени и завесама одвојени од остатка купатила. Постоји и корито са неколико чесми, али само са хладном водом.

Према речима осуђених лица, углавном има довољно воде за туширање.

УТВРЂЕНО

Заједнички мокри чвор на првом етажу дела Завода у коме су смештени осуђеници је у руинираном стању. Хигијена је лоша, влага је приметна, а вода из славина и испирача стално цури.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.⁸

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.⁹

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.¹⁰

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.¹¹

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.¹²

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.¹³

Лекар врши редовне инспекције, прикупља податке на други начин када је то потребно и даје савете управнику завода о хигијени и чистоћи затвора, као и санитарнијама, управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.¹⁴

⁸ ЗИКС, члан 66. став 1.

⁹ ЗИКС, члан 67.

¹⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15.

¹¹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16.

¹² Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17.

¹³ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 19.3.

¹⁴ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачке 44, 45.1 и 45.2.

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће приступити адаптацији заједничког мокрог чвора на првом етажу Завода у коме су смештени осуђеници, у складу са важећим прописима и стандардима.

2.1.2.1. Смештај у пријемном одељењу

Осуђени се по пријему у Завод смештају у један од постојећа два „пријемна одељења“, односно спаваонице. Једна просторија-спаваница, која се у ту сврху користи, налази се у делу Завода где је затворено одељење, а друга се налази у издојеном делу другог етажа Завода, изнад службених канцеларија.

Пријемно одељење, односно спаваоница¹⁵ у оквиру затвореног одељења, изгледа и функционише по „хелијском“ принципу, као и затворено одељење. Осуђени који још нису разврстани немају контакт са осталим осуђеницима. Оброци им се служе у спаваоници, а у пријемном одељењу проводе до 30 дана.

Пријемно одељење, односно спаваоница која се налази на другом етажу, изнад службених канцеларија, организовано је по принципу заједничког смештаја. До разврставања у овој спаваоници проводе до 30 дана. Спаваоница пријемног одељења је током дана и ноћи откључана, а оброци се лицима у пријемном одељењу служе у трпезарији.

У просторији се налази 6 лежаја, а у тренутку посете није било лица у овој просторији.

Спаваоница изгледа одржавано, влага није приметна, хигијена је добра, а под је прекривен итисоном.

Спољни прозори имају прозирно стакло, што омогућује непосредан доток природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која омогућује адекватно проветравање. Вештачко осветљење у спаваоници чини једна сијалица, а јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени. Сто и столице у спаваоници не постоје, јер лица углавном слободно време проводе у дворишту или у трпезарији која

¹⁵ Види опис под 2.1.2.1. „Затворено одељење“

има и функцију дневног боравка. Грејно тело у спаваоници је радијатор, а по наводима затечених осуђених у зимско време загрејаност је добра.

Мокри чвор унутар те спаваонице не постоји, већ се користи заједничко купатило које се налази у ходнику другог етажа. Хигијена је добра, просторија је у добром је стању, влага није приметна, али су поједини санитарни уређаји дотрајали тако да вода цури. Има чучавац са испирачем и лавабо са славином. Постоји и туш, а топле воде има свакодневно. Приватност је обезбеђена преградним зидовима и завесама.

УТВРЂЕНО

У заједничком купатилу, на другом етажу дела Завода у коме су смештена лица на пријему, већи део санитарних уређаја је дотрајао, тако да вода стално из њих цури.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.¹⁶

Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.¹⁷ Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.¹⁸

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.¹⁹

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.²⁰

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.²¹

Лекар врши редовне инспекције, прикупља податке на други начин када је то потребно и даје савете управнику завода о хигијени и чистоћи затвора, као и санитарнијама, управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.²²

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће приступити адаптацији санитарних уређаја у оквиру заједничког купатила на другом етажу, у делу Завода у коме се налази спаваоница пријемног одељења.

2.1.3. СМЕШТАЈ ПРЕКРШАЈНО КАЖЊЕНИХ

По службеним подацима капацитет Завода је за око 20 прекршајно кажњених. У моменту посете у Заводу је било смештено 7 прекршајно кажњених. У 2013. години укупан број прекршајно кажњених лица износио је 323.

Прекршајно кажњена лица су смештена на другом етажу изнад службених канцеларија. Мониторинг тим није затекао прекршајно кажњена лица у смештајној јединици, организованој као отворено одељење, јер су сва лица била уписана.

Спаваонице лица на издржавању казне затвора за учињени прекршај налазе се на другом етажу. Спаваци²³ су током дана откључане, тако да унутар објекта прекршајно кажњени могу да користе ходнике, заједнички дневни боравак и заједничко купатило²⁴. На овом етажу се налази и пријемна просторија за прекршајно кажњена лица²⁵.

Улазна врата зграде нису закључана, тако да лица могу слободно да изађу у двориште, односно заводски круг.

¹⁶ ЗИКС, члан 66. став 1.

¹⁷ ЗИКС, члан 67.

¹⁸ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15.

¹⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16.

²⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17.

²¹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 19.3

²² Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачке 44, 45.1 и 45.2

²³ Види опис и слике 2.1.2.2. Пријемно одељење

²⁴ Види опис и препоруку за заједничко купатило 2.1.2.2.

²⁵ Види опис и слике 2.1.2.2. Пријемно одељење

2.1.4. ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У КПЗ у Шапцу, на првом етажу објекта у коме се налази притворска јединица и затворено одељење, постоје две просторије за задржавање до 48 сати. У употреби је једна просторија, док је друга у фази адаптације, па се не користи. Овде се смештају лица којима је сходно одредбама Законика о кривичном поступку одређено задржавање до 48 сати. Завод пружа услугу смештаја и исхране задржаних лица, а о њиховој безбедности, одвођењу код лекара и свему осталом брину полицијски службеници. У тренутку посете нису затечена лица којима је одређено задржавање.

2.2. ИСХРАНА

Завод има два запослена професионална куvara. Помоћне послове у припреми хране врше осуђени. Лица ангажована на припреми хране имају важеће санитарне књижице, оверене од стране Завода за јавно здравље Шабац.

Храна за лица лишена слободе припрема се у кухињи Завода. Намирнице за спремање obroka набављају се путем централних јавних набавки које обезбеђује Управа за извршење кривичних санкција, а неке намирнице се обезбеђују из сопствене производње.

Јеловник је видно истакнут у трпезарији, и потписан је од стране шефа кухиње, лекара и управника. Из јеловника за период од 05. 05. 2014. до 11. 05. 2014. године, произилази следећа динамика служења појединих врста намирница на недељном нивоу:

- свежe воће: ниједном током недеље
- свежe поврће (као салата): једном недељно
- месо (у јелима): свакодневно
- млеко / кисело млеко (као напитаk): ниједном током недеље
- свеж сир: ниједном током недеље

Нико од осуђених и прекршајно кажњених лица са којима је обављен разговор није имао примедбе на исхрану у Заводу. Како наводе, често одлазе на викенде, примају пакете и купују у кантини тако да на тај начин надомешћују евентулане недостатке исхране у Заводу. Када су у питању притвореници такође је већина навела да су задовољни храном, али да им недостаје воћа у исхрани. Притвореници муслиманске вероисповести добијају оброке у складу са својим уверењима.

УТВРЂЕНО

На основу увида у недељни јеловник установљено је да се свежe воће, као и млечни производи служе не служе ниједном током недеље.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на исхрану подобну да одржи његово добро здравље и снагу.²⁶

Осуђеном се обезбеђују три obroka дневно (доручак, ручак и вечера) који се дају у правилним размацима са одговарајуће припремљеном, послуженом и разноврсном храном.

Најмање два пута недељно осуђеном се обезбеђује свежe воће и поврће у складу са годишњим добом. Послужени obroci морају задовољавати хигијенске стандарде.

Осуђеном се обезбеђује исхрана водећи рачуна о његовим верским уверењима, а према могућностима завода.

Садржај исхране осуђеног утврђује се недељно јеловником. Јеловник саставља кувар, уз прибављено мишљење лекара, а одобрава га управник завода.

Јеловник се објављује најкасније последњег дана у недељи за наредну недељу.

²⁶ ЗИКС, члан 70. став 1.

Објављени јеловник се може из оправданих разлога изменити, с тим што се измене објављују дан раније.²⁷

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу посебна пажња ће се посветити квалитету, разноврсности, а нарочито у погледу заступљености свежег воћа и поврћа, као и млечних производа.

2.2.1. КУХИЊА

Кухиња делује одржавано, влага није приметна, хигијена је добра. Под и зидови су обложени керамичким плочицама. Постоји природни доток светлости и ваздуха, као и вентилациони систем кога чини велики аспиратор. У кухињи од опреме постоје: шпорет, фриждер, казани и замрзивачи, који делују одржавано. У фрижидеру су затечени узорци хране који се чувају 24 сата од поделе obroка.

Током прегледа постојеће документације у кухињи, дате су на увид уредно оверене санитарне књижице лица која раде у кухињи. Приликом прегледа постојеће документације у кухињи, затечена службена лица су дала на увид и тражени доказ надлежног органа о извршеном санитарном прегледу, односно да просторија кухиње и опрема испуњавају све хигијенско - санитарне услове.

2.2.2. ТРПЕЗАРИЈА

Трпезарија се налази поред кухиње. Делује одржавано, влага није приметна. Под је обложен керамичким плочицама, зидови су окречени и хигијена је добра. Трпезарија има велике прозоре, осветљеност је добра, постоји природни доток светлости и ваздуха. Од опреме постоје столови и столице, који делују очувано.

Храна се служи преко пулта, у посуде се сипа у моменту приступа осуђених на линију за издавање хране. За осуђене у затвореном делу Завода оброци се служе у просторијама - спаваоницама.

Поред основне намене, трпезарија се користи и као дневни боравак за лица лишена слободе. Просторија је опремљена са телевизором и са DVD оптичким уређајем. Такође, у углу трпезарије се налази, шанком издвојен, бифе у коме лица лишена слободе могу себи да припреме кафу или чај.

2.2.3. КАНТИНА

Кантина се налази поред трпезарије. У кантини постоји следећи асортиман прехранбених производа: млеко, јогурт-кисело млеко, пуномасни сир, месне прерађевине, риба у конзерви, чоколада, кекс, сокови, цигарете, кафа, дневна штампа и друго. Од средстава за одржавање хигијене могу се купити сапун, шампон, детерџент, жилети, пена за бријање, паста за зубе, крема. Цене су у нивоу уобичајених тржишних цена у продавницама. Лица лишена слободе су у погледу снабдевености артиклима кantine навела да су задовољна асортиманом производа.

²⁷ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 37. и 38.

2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА

2.3.1. ПРАВНА ЗАШТИТА

2.3.1.1. Информисање о правима и доступност прописа

Службена лица наводе да се по ступању у Завод, лицима лишеним слободе информације о правима и обавезама које имају током боравка у Заводу дају усмено углавном од стране васпитача, али и писменим путем. Потписане изјаве осуђених лица о упознавању са прописима при ступању на издржавање казне затвора, налазе се у њиховим личним листовима. Свака спаваоница у затвореном одељењу добија примерке ЗИКС-а²⁸ и Правилника²⁹, док су у отвореном и полуотвореном одељењу углавном та документа истакнута на огласним таблама. У дневном боравку, на огласној табли се налази Правилник о кућном реду и Правилник о третману³⁰, као и формулари тј. обрасци за обраћање службама за добијање конкретне помоћи (обрасци за подизање новца, поднесци, молбе). У пријемним одељењима се налазе примерци Водича за осуђене.

Уочено је да су ЗИКС и Правилник о кућном реду доступни на неколико језика националних мањина, руском и на енглеском језику.

2.3.1.2. Пружање правне помоћи

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2013. године лицима смештеним у Заводу 80 пута пружена правна помоћ, док је од почетка 2014. године било 16 захтева за пружање правне помоћи, односно правних савета.

Правну помоћ у Заводу пружа дипломирани правник Службе за опште послове, који иначе води дисциплинске поступке за лакше дисциплинске преступе и председник је дисциплинске комисије, која води поступке за теже дисциплинске преступе. Поред дипломираног правника који ради у Служби за правне послове, начелник Службе за обезбеђење је такође правник по занимању, па уколико он није предлагач покретања прекршајног поступка, током дисциплинског поступка и он, према наводима службених лица, начелно може пружити правну помоћ. Међутим, с обзиром на природу посла који обавља начелник Службе за обезбеђење, осуђени се ретко одлучују да затраже правну помоћ од овог лица, тако да фактички у Заводу не постоји могућност пружања правне помоћи током дисциплинских поступака према осуђенима.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу не постоји могућност пружања правне помоћи у дисциплинским поступцима, јер је дипломирани правник Службе за опште послове задужен за вођење дисциплинских поступака.

РАЗЛОЗИ

Осуђени против кога се води дисциплински поступак има право на стручну правну помоћ.³¹

²⁸ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 72/2009 и 31/2011)

²⁹ Правилник о кућном реду Казнено-поправних завода и окружних затворима ("Сл. гласник РС", бр. 72/2010 и 6/2012)

³⁰ Правилник о третману, програму поступања, разврставања и накнадног разврставања осуђених лица ("Сл. гласник РС", бр. 72/2010)

³¹ ЗИКС, чл. 161. ст. 1.

Стручну правну помоћ осуђеном може пружити дипломирани правник. У циљу омогућавања осуђеном на коришћење стручне правне помоћи, завод обезбеђује списак дипломираних правника из завода.³²

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће осуђеном против кога се води дисциплински поступак омогућити стручну правну помоћ од стране дипломираног правника.

Осуђени се молбама за правне савете обраћају дипломираном правнику Службе за опште послове писаним путем. Правни савети се углавном пружају усмено, а на полеђини захтева се уписује кратак садржај разговора и савет који је дат. Осуђени се углавном обраћају поводом условног отпуста, рачунања рока истека казне или због новчаних примања. Дипломираном правнику Завода се обраћају и лица која се налазе у притвору поводом дужине трајања притвора, али он није надлежан да њима одговара. Правник не сачињава поднеске у име осуђених лица, већ им само даје смернице и савете. Пракса је да се осуђеном одговор даје у што краћем временском року.

Не постоји збирна евиденција поднетих молби за пружање правних савета, осим евиденције која се прави на крају године. У Служби за опште послове Завода постоји одређени вид евиденције пружене правне помоћи, тако што се све молбе осуђених за пружање правне помоћи чувају. Међутим, ова евиденција се не води на систематичан начин и у посебној књизи.

Имајући у виду наведено потребно је да се у КПЗ у Шапцу успостави посебна књига Евиденције пружања правне помоћи, у коју ће се јасно и прецизно уносити сви релевантни подаци, а нарочито име и презиме осуђеног који је поднео захтев, датум подношења захтева, да ли захтев поднет у вези са пружањем правне помоћи у току дисциплинског поступка или у вези са неким другим правним питањем, датум одговора на захтев и др.

2.3.1.3. Посете браниоца, представника конзулата и организација за заштиту људских права

Посете браниоца осуђенима у отвореном и полуотвореном одељењу обављају се у просторији за посете и ова просторија није под видео надзором. Посете браниоца осуђенима у затвореном одељењу и притвореницима обављају се у посебној просторији за посете браниоцу, која је под видео надзором, али нема налепницу да је простор под видео надзором.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу у просторији за посете бранилаца није видно истакнуто обавештење да је просторија под видео надзором, на који начин се повређује приватност лица која у њој бораве.

РАЗЛОЗИ

Посета пуномоћника може се надзирати само посматрањем, а не и слушањем³³. У свим просторијама које су покривене камерама потребно је да се видно истакне обавештење да је просторија под видео надзором.

³² Правилник о дисциплинским преступима, мерама и поступку према осуђеним лицима („Сл. гласник“, бр. 59/06), чл. 53. ст. 2. и 3.

³³ ЗИКС, чл. 79. став 2.

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће у просторији за посете бранилаца поставити уочљиво обавештење да је просторија под видео надзором.

У наведеним просторијама се обављају и посете дипломатских, односно конзуларних представника страних држава и организација за заштиту људских права.

2.3.1.4. Притужбе, жалбе и поднесци

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да током 2013. године лица смештена у Заводу нису поднела ни једну притужбу, жалбу, нити тужбу против коначних решења. Што се тиче осталих поднесака, службена лица наводе да се поднесци највише односе на проширење права на посету, молбе за разговор са неком од служби Завода, одсуство и излазак у град итд.

Ради остваривања права у Заводу осуђени се могу поднеском обрати начелнику, или другом овлашћеном лицу из одговарајуће службе Завода, а одговори се дају у најкраћем могућем року, најчешће усменим путем.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу одговори на поднеске осуђених који се односе на остављање неких права у Заводу најчешће се дају усменим путем.

РАЗЛОЗИ

Осуђени се може, ради остваривања својих права, поднеском обратити начелнику или другом овлашћеном лицу из одговарајуће службе завода.

Лице из става 1. овог члана дужно је да у року од пет дана од дана предаје поднеска, писмено и образложено одговори на поднесак осуђеног.³⁴

ПРЕПОРУКА

Начелници служби и друга овлашћена лица у КПЗ у Шапцу ће убудуће на поднеске осуђених који се односе на остваривање њихових права одговарати писаним путем и у одговор ће уносити и образложење. Сви поднесци ће се евидентирати у евиденцији поднесака.

У Заводу се води посебна књига – евиденција притужби, жалби и поднесака, води је Служба за опште послове.

2.3.2. БЕЗБЕДНОСТ**2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји)**

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2013. године било 67 ванредних догађаја (инцидената):

1 напад на службено лице, у којем је учествовало 1 лице

5 случајева насиља међу затвореницима (туче) у којима је учествовало 10 лица

2 случаја самоповређивања

3 објављена штрајкова глађу, у којима је учествовало 5 лица

110 проналазака недозвољених предмета.

³⁴ ЗИКС, чл. 114. ст. 1. и 2.

Службена лица наводе да Служба за обезбеђење одмах доставља управнику Завода информацију о ванредном догађају (инциденту), која се без одлагања прослеђује Оперативном центру Управе.

У Заводу се води посебна књига – евиденција ванредних догађаја (инцидената), коју води Служба за обезбеђење. Служба води евиденцију свих ванредних догађаја у штампаној и електронској форми. У евиденције ванредних догађаја, уписују се и догађаји попут нестанка воде или струје.

2.3.2.2. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ

2.3.2.2.1. Претреси (прегледи) лица, просторија и пакета

Према наводима службених лица претреси на голо се врше само приликом пријема у Завод. Претрес се врши у делу ходника приземља зграде, који је само решеткама издвојен и који не обезбеђује заштиту приватности претресаног лица. Такође, претресе женских лица врше медицинска сестра запослена у Заводу и службенице третмана, јер у КПЗ у Шапцу у Служби за обезбеђење нема запослених женских особа.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу није обезбеђена заштита приватности лица чији се претрес врши, јер се претрес обавља на ходнику.

У КПЗ у Шапцу у Служби за обезбеђење нису запослена лица женског пола тако да претресе женских лица обављају припаднице других служби Завода.

РАЗЛОЗИ

*Запослени у затвору биће обучени да претресе обављају на начин којим се открива и спречава сваки покушај бекства или скривања недозвољених ствари, а истовремено поштује достојанство особа које се претресају и њихових личних ствари.*³⁵

*Особе које се претресају неће бити изложене понижавању током претреса.*³⁶

Запошљавање особља оба пола представља важну гаранцију против злостављања на свим местима лишавања слободе. Присуство мушког и женског особља може имати користан учинак како у погледу затворске етике, тако и у сврху неговања што је могуће нормалнијег живота на местима лишавања слободе.

*Коришћење особља оба пола такође омогућује прикладно распоређивање особља на радне задатке када треба обављати осетљиве задатке везане уз пол, као што су лични претреси. У овом погледу, СРТ жели поново да истакне да особе лишене слободе морају бити претресане искључиво од стране особља истог пола и да било који претрес где се захтева да се особа лишена слободе разодене мора проводити изван видног домета затворског особља супротног пола.*³⁷

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће без одлагања предузети мере како би се обезбедила адекватна просторија у којој ће се вршити претреси лица уз потпуно обезбеђивање приватности и поштовања достојанства особе која се претреса.

Завод ће предузети потребне активности како би се у Служби за обезбеђење запослила и лица женског пола.

³⁵ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тач.54.3

³⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тач.54.4

³⁷ Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010, тач. 23

2.3.2.2.2. Видео надзор

Камере су постављене у самицама, ходницима и на улазу у зграду. Архивирање забележеног, односно снимљеног материјала врши се у трајању од 7 дана. Такође, унутар просторија који су под видео надзором не постоје обавештења да су под видео надзором.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу унутар просторија није видно истакнуто обавештење да је просторија под видео надзором, на који начин се повређује приватност лица која у њој бораве.

Забележени материјал се чува само 7 дана.

РАЗЛОЗИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.³⁸

У свим просторијама које су покривене камерама потребно је да се видно истакне обавештење да је просторија под видео надзором.

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће унутар сваке просторије где постоји видео-надзор поставити уочљива обавештења о видео надзору.

КПЗ у Шапцу ће предузети мере како би се систем видео надзора унапредио и како би се забележени/снимљени материјал чувао у трајању не краћем од 30 дана.

2.3.2.2.3. Аларм за позивање страже

Аларм за позивање страже не постоји ни у једној просторији-спаваоници у делу Завода у које су смештени притвореници и осуђеници.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Шабац у делу Завода у коме се налази притворска јединица, као и спаваонице затвореног одељења, не постоје дугмад за позивање страже.

РАЗЛОЗИ

Постојање система аларма за узбуњивање – позивање страже у случају инцидентних и хитних ситуација утицало би на повећање безбедности у Заводу и превенцију међуосуђеничког насиља.

У свим објектима у којима затвореници живе, раде или се окупљају мора да постоји систем аларма који омогућује затвореницима да одмах позову особље.³⁹

Ћелије су често предалеко од канцеларија или радних места чувара, те постојање само аларма у виду светлосног сигнала за позивање страже, који би омогућио осуђеним особама да привуку њихову пажњу, може бити недовољно јер радници службе обезбеђења често врше обилазак Завода и самим тим не налазе се све време у својим канцеларијама и просторијама. Под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидентата (насиље међу притвореницима, покушаји самоубиства, пожари.) на које се не би правовремено одговорило.⁴⁰

³⁸ Извештај Европског комитета за спречавање мучења о посети Србији 2011. године, тачка 37

³⁹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 18.2.

⁴⁰ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/15- Rev. 2010, тачка 48. ст. 2.

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће у све просторије спаваонице у којима се налазе лица лишена слободе инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног припадника службе обезбеђења, са звучним и светлосним сигнаlima.

2.3.2.3. Мере принуде

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2013. године према 4 лица било укупно примењено 7 мера принуде, и то:

- 2 употребе физичке снаге
- 1 везивање
- 3 издвајања
- 1 употреба гумене палице

У Заводу се води посебна књига – евиденција примене мера принуде, води је Служба за обезбеђење. У евиденцију се уносе подаци о лицу лишеном слободе, име и презиме лица које спроводи меру принуде, врста мере принуде, начин употребе, да ли је о мери принуде обавештен Оперативни центар Управе и примедба.

Извршен је увид у писмени извештај Службе за обезбеђење о примени мере принуде од 05. 10. 2012. г. за осуђеника И.Д. Ев.бр. 216-02-2781/2012-01. Врста мере принуде: везивање и издвајање (чл. 129. ст. 1. ЗИКС-а). Разлог мере: самоповређивање (чл. 128. ст. 1. ЗИКС-а). Лекарски преглед лица према ком је примењена мера принуде је евидентиран, и то да је обављен након 10 минута од примене мере. Изјава лица према ком је примењена мера принуде о начину настанка повреда је евидентирана. Поновни лекарски преглед лица према ком је примењена мера принуде није евидентиран, јер је лица пребачено у Специјалну затворску болницу. По речима начелника Службе за обезбеђење, извештај о поновљеном лекарском прегледу се налази у здравственом картону ЛПС који се налази у здравственој служби. Уз извештај о примени мера принуде прилаже се и изјава лица над којим су средства принуде употребљена, као и изјаве сведока догађаја.

2.3.2.5. Дисциплинске мере

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2013. године вођено 14 дисциплинских поступака, а да су према 41 осуђених изречене дисциплинске мере, и то:

- према 2 лица : упућивање у самицу
- према 8 лица : одузимање додељених посебних права
- према 2 лица : ограничење или забрана располагања новцем
- према 3 лица : ограничење или забрана примања пакета
- према 17 лица : укор

Током 2013. године није било жалби на решења.

Дисциплинске поступке за лакше дисциплинске преступе води дипломирани правник Службе за опште послове, а за теже, Дисциплинска комисија која се састоји од 3 члана, именована актом директора Управе. Председник Комисије је дипломирани правник Службе за опште послове, док су чланови Комисије, један службеник Службе за третман и један службеник Службе за обезбеђење.

Приликом вођења дисциплинског поступка прибавља се мишљење васпитача о владању осуђеног против кога је поступак покренут. У наведеном мишљењу васпитач, поред датог мишљења, даје и свој предлог казне коју би требало изрећи у дисциплинском поступку, као и квалификацију дисциплинског преступа.

УТВРЂЕНО

У току дисциплинског поступка, надлежни васпитач у свом мишљењу о владању осуђеног даје и предлог дисциплинске мере за коју сматра да би требало да се осуђеном изрекне, као и квалификацију дисциплинског преступа.

РАЗЛОЗИ

При изрицању дисциплинске мере води се рачуна о понашању осуђеног током издржавања казне и залагању на раду, а узимају се у обзир и све друге чињенице битне за правилно одмеравање мере.⁴¹

При изрицању дисциплинске мере узимају се у обзир све чињенице и околности које могу бити од значаја при избору дисциплинске мере, а нарочито: тежина преступа, околности под којима је учињен, раније изрицање дисциплинских мера, понашање осуђеног током извршења казне затвора, његов однос према раду и радним обавезама и оцена остварења сврхе изрицања дисциплинске мере.⁴²

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу васпитачи неће у свом мишљењу о владању осуђеног, које дају у току дисциплинског поступка, уносити квалификацију дисциплинског преступа и предлог мере која треба бити изречена, јер се на тај начин прејудуира исход дисциплинског поступка и утиче на доношење одлуке о дисциплинској одговорности осуђеног.

Доношење одлуке о томе да ли ће или не бити изречена дисциплинска мера, као и одлуке о врсти и висини дисциплинске мере искључиво је у надлежности органа који воде дисциплинске поступке.

У Заводу постоји посебна књига – евиденција дисциплинских поступака, коју води Служба за опште послове. Такође се води и Књига дисциплинских пријава и казни, коју води Служба за обезбеђење.

Увидом у једно решење, којим је изречен укор због учињеног лакшег дисциплинског преступа, утврђено је да је осуђени оглашен одговорним за лакши дисциплински преступ – недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање, јер је док је прао судове у заводском бифеу опоменут од стране једног командира да се помери како би он опрао руке изнад судопере, те му је том приликом овај осуђени рекао да руке не пере над судопером, већ у купатилу изнад лавабоа. Након овог догађаја кренула је расправа.

Не улазећи у меритум оцене о дисциплинској одговорности у наведеном случају, НПМ тим указује да су запослени Завода дужни да подстичу осуђене да одражавају хигијену⁴³, а не да својим понашањем негативно утичу на хигијенске навике осуђених и вређају њихово достојанство.

У разговору са запосленима Завода, тим НПМ је дошао до сазнања да је у једном случају током поступка по пријави за тежи дисциплински преступ, осуђени против кога је вођен поступак, а који је био разврстан у „Б2“ васпитну групу и био смештен у полуотворено одељење, из разлога безбедности привремено премештен у затворено одељење. Међутим, увидом у документацију о дисциплинском поступку закључено је да нигде није наведено да је овај осуђени током дисциплинског поступка био премештен, односно издвојен. Приликом давања информација поводом овог случаја службена лица са којима је обављен разговор током посете, била су контрадикторна, па су једни говорили да је по среди било издвајање, док су други истицали да ова мера није

⁴¹ ЗИКС, чл. 159.

⁴² Правилник о дисциплинским преступима, мерама и поступку према осуђеним лицима, чл. 35.

⁴³ Види препоруку у делу Извештаја 2.1.2.1.

била издвајање. Такође, запажено је и да је у једном дисциплинском поступку у коме је одређена мера упућивања у самицу, тек накнадним решењем, у самицу урачунато време проведено у издвајању. Ни у овом предмету не постоји писана одлука о издвајању осуђеног, нити други писани траг да је лице било издвојено.

УТВРЂЕНО

О издвајању током дисциплинског поступка за тежи дисциплински преступ није донета писана одлука.

РАЗЛОЗИ

*Од момента сазнања за учињени тежи дисциплински преступ и током дисциплинског поступка, управник завода или лице које он овласти може одлучити да се осуђени издвоји из безбедносних разлога од осталих осуђеника, до четрдесет осам сати. Време издвајања се урачунава у дисциплинску меру упућивања у самицу.*⁴⁴

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу издвајање осуђених током поступка по пријави за тежи дисциплински преступ, вршиће се на основу одлуке управника или лица које он овласти. Ова одлука убудуће се улагати у предмет о дисциплинском поступку.

Према наводима запослених, иако то ничим није изричито прописано, пролазак осуђеног испод и поред прозора канцеларије Службе за опште послове, која се налази у приземљу, сматра се лакшим дисциплинским прекршајем, квалификованим као недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање које ремети живот и рад у заводу.

УТВРЂЕНО

Пролазак осуђеног испод и поред прозора канцеларије Службе за опште послове, иако то ни једним службеним актом није одређено, сматра се лакшим дисциплинским преступом, квалификованим као недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање које ремети живот и рад у заводу.

РАЗЛОЗИ

Осуђени су обавезни да се за време издржавања казне у заводу понашају на начин одређен Законом, овим правилником, наредбама и упутствима управника завода.

*Непридржавање обавеза предвиђених ставом 1. овог члана је дисциплински преступ.*⁴⁵

*Само понашање које може представљати претњу за ред, сигурност и безбедност може се дефинисати као дисциплински прекршај.*⁴⁶

ПРЕПОРУКА

Управник у КПЗ у Шапцу ће донети наредбе, односно упутства о понашањима осуђених која су (не)дозвољена у Заводу.

Приликом доношења наредби, упутстава управник ће размотрити да ли се пролазак осуђеног испод прозора канцеларије Службе за опште послове може сматрати као недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање које ремети живот и рад у заводу.

⁴⁴ ЗИКС, чл. 157.

⁴⁵ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора („Сл. гласник РС“, 72/10 и 6/12), чл. 75.

⁴⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са Европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 57.1.

Током 2014. године у Заводу је донето три решења о утврђеној материјалној одговорности осуђених. У сва три решења утврђено је да је услед грубе непажње осуђених дошло до оштећења постелине којом су били задужени (јастучница и два чаршава). Ова оштећења су утврђена приликом отпуста са извршења казне, а надокнада штете наплаћена је из средстава депозита којима осуђени слободно располаже. У образложењу решења стоји да је штета утврђена на основу писане изјаве лица лишеног слободе, службене белешке службеника обезбеђења који је радио на пријему лица, расположивих фотографија постелине и писане изјаве запосленог у вешерају Завода. Решења је донео управник Завода и иста је унета поука о правном леку, у којој је наведено да се против решења може уложити жалба директору Управе, као и да жалба не одлаже извршење решења.

О дисциплинским преступима притвореника Завод обавештава надлежни суд, који доноси решење о утврђивању дисциплинске одговорности. У Заводу се води Књига дисциплинских пријава за притворена лица.

2.3.2.5.1. Дисциплинска мера упућивања у самицу

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да у моменту посете било двоје лица смештених у самици. У Заводу се води посебна књига извршења дисциплинске мере упућивања у самицу, води је Служба за опште послове, док се у Служби за обезбеђење налази евиденција обиласка самице.

Извршен је увид у предмет - упућивање у самицу током целог дана и ноћи (чл. 146. ст. 2. т. 5. ЗИКС-а) према З. М. коме је одређена мера, број предмета д.к. 06 и 11/2013 од 15. 05. 2013. године. Дисциплинска казна упућивање у самицу изречена је у току дисциплинског поступка о чијем поступку постоји записник у самом предмету. Лице против кога је вођен дисциплински поступак саслушано је у току поступка, о чему такође постоји записник.

У току поступка изведени су следећи докази: на околности догађаја саслушани су осуђени, сведоци, службена лица, а постоји и писмено мишљење васпитача. Осуђени је на почетку поступка упознат са правом на пружање правне помоћи, али то правно није искористио. Осуђеном је изречена мера упућивања у самицу у трајању од 20 дана. Поука о правном леку је унета у решење. У предмету се налази и исправка решења о изреченој дисциплинској мери упућивања у самицу и урачунавање мере издвајања у дужину трајања изречене мере самице.

Рок на који је мера одређена је 20 дана. Записник о току поступка постоји. Лице је саслушано у току поступка. Изведени су следећи докази: изјаве осуђеног, сведока, службена лица, мишљење васпитача. Осуђено лице је упознато са правом на пружање правне помоћи, али то правно није искористио.

Правна поука у решењу је унета. Предмет садржи исправку решења о изреченој дисциплинској мери упућивања у самицу и урачунавању мере издвајања у дужину трајања мере самице.

У предмету не постоји евиденција да је лекар извршио преглед осуђеног лица пре извршавања мере, као ни мишљење да је осуђено лице способно да изврши дату маре.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу у дисциплинском предмету у којем је изречена мера самице не постоји мишљење лекара да је осуђено лице способно да изврши изречену меру.

РАЗЛОЗИ

Пре извршења дисциплинске мере упућивања у самицу обавезан је лекарски преглед.⁴⁷

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће без одлагања предузети мере да се убудуће у сваком појединачном случају изрицања дисциплинске мере упућивања у самицу, осуђено лице обавезно претходно прегледа од стране лекара, који ће дати своје мишљење у писаној форми, а које ће се улагати у предмет о вођењу дисциплинског поступка.

Тим НПМ је обишао и просторију за извршење дисциплинске и посебне мере, односно за меру самице и усамљења. Налази се у делу Завода где су и просторије-спаваонице притворске јединице. У њој се налази један лежај, који је опремљен душеком, јастуком и постељином, која делује чисто. У просторији се још налазе сто и једна столица. Спољни прозори омогућују непосредан доток свежег ваздуха у мери која омогућује адекватно проветравање, а стакло је прозирно, што омогућује непосредан доток природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Вештачко осветљење постоји, чини га једна сијалица на плафону, а јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Просторија делује одржавано и хигијена је задовољавајућа. Радијатор је унутар просторије.

Мокри чвор је зидом и вратима одвојен од остатка просторије и опремљен је са WC пољом, лавабоом и славином (само са хладном водом). У оквиру мокрог чвора не постоји туш. Хигијена је добра, колико је могуће одржавати хигијену дотрајалих санитарних уређаја.

⁴⁷ ЗИКС, чл. 152 ст. 2

УТВРЂЕНО

Санитарни уређаји у оквиру мокрог чвора, унутар просторије спаваонице, која се користи за издржавање дисциплинских и посебних мера, односно за мере самице и усамљења, су дотрајали.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.⁴⁸

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрен. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.⁴⁹

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.⁵⁰

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.⁵¹

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће адаптирати мокри чвор унутар просторије која се користи за извршење дисциплинских и посебних мера упућивања у самицу и усамљења.

2.3.3. ПРЕМЕШТАЈИ, ПРЕКИДИ, ОТПУШТАЊА**2.3.3.1. Премештај**

У 2013. години није било премештања осуђених у други Завод.

2.3.3.2. Прекид извршења казне

У 2013. години није било прекида извршења казне затвора.

2.3.3.3. Превремено отпуштање

У 2013. години није било превремено отпуштање осуђених из Завода.

2.3.4. КОНТРОЛА НАД РАДОМ ЗАВОДА

Виши суд у Шапцу у просеку једном месечно посећује притворенике. Према званичним подацима, у току 2014. године, до месеца маја, обављене су четири посете. Последњи обилазак је био 08. маја 2014. године. Суд у претходном периоду није уочио неправилности у раду и поступању Завода према притвореницима. Управа Завода има добру комуникацију са судом, те се самоиницијативно обраћају суду и упозоравају на истек притвора лица лишених слободе, како би судије правовремено реаговале, тј. донеле одлуку о укидању или продужавању притвора.

Одељење за надзор Управе за извршење кривичних санкција је последњи надзор на радом Завода обавило 25. марта 2013. године.

⁴⁸ ЗИКС, члан 66. став 1, исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15.

⁴⁹ ЗИКС, члан 67, исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16

⁵⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17.

⁵¹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 19.3

2.4. ТРЕТМАН И ПОЛОЖАЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

2.4.1. ТРЕТМАН

2.4.1.1. Организација

Према подацима добијеним из претходног упитника наведено је да у Заводу постоји Служба за третман, и да је на овим пословима радно ангажовано 7 лица, док је постојећом систематизацијом предвиђено 9 радних места. Службена лица наводе да је постојећи број запослених у Служби за третман 7 довољан за успешно обављање третманских послова, али да је за још ефикасније обављање ових послова потребно ангажовати једног социјалног радника. Величина васпитних група креће се око 25 осуђених лица. Према наводима запослених, један васпитач је два пута недељно ангажован и на пословима извршења ванзаводских санкција и мера у граду.

2.4.1.2. Пријем

Према наводима службених лица, осуђени и се по пријему на извршење казне упућују у једно од два пријемна одељења/собе где остају максимално до 30 дана, мада просечно задржавање у пријемном одељењу траје до 15 дана. За прекршајно кажњене постоји посебно пријемно одељење/соба у оквиру полуотвореног одељења.

Пријемна соба у затвореном одељењу је затвореног типа, тако да новопримљена лица немају могућност изласка изван ове просторије и слободног кретање по Заводу док се не заврше опсервације и донесе одлука о програму поступања и даљем смештају, док у пријемној соби у полуотвореном одељењу, док трају процене стручног тима, новопримљена лица током дана могу слободно да се крећу по кругу Завода са осталим осуђенима. Могућност слободе кретања по кругу Завода имају и новопримљена прекршајно кажњена лица, чије се пријемно одељење/соба налази преко пута пријемне собе у полуотвореном одељењу.

Службена лица наводе да приликом распоређивања у коју пријемну собу ће новопримљени осуђени бити смештени не постоје јасни и прецизни критеријуми, већ се у пријемну собу затвореног одељења углавном упућују лица која су на извршење казне дошли у пратњи полиције, под дејством алкохола или психоактивних супстанци или уколико се лице на извршење казне јави након истека радног времена запослених у Заводу. Сва остала новопримљена осуђена и прекршајно кажњена лица по доласку на извршење казне упућују се у пријемно одељење/собу која се налази у полуотвореном одељењу.

На основу претходно наведеног стиче се утисак да службена лица Завода приликом пријема новопримљених лица на извршење казне, на основу сопствених оцена, недефинисаних и нејасних критеријума врше селекцију, распоређивање и смештање ових лица у пријемна одељења/собе, док се не доносе коначна одлука о њиховом програму поступања. Овакво поступање службених лица може представљати потенцијалну опасност и претњу по нарушавање и одржавање реда у Заводу, опасност за безбедност и сигурност новопримљеног осуђеног, јер није упознат са правилима кућног реда у Заводу, али и по осуђене који су већ на извршењу казне, јер се поједини осуђени по пријему, слободно крећу по Заводу без претходних резултата провера стучног тима о постојању степена безбедносног ризика како по себе тако и по друге, али и задржствених налаза и мишљена о постојању одређених инфективних болести. С друге стране, паушално се доносе одлуке о неопходности смештања одређених новопримљених осуђених у затворено пријемно одељење/собу и то само на основу личног утиска и уверења службених лица што доводи до дискриминације појединих новопримљених осуђених лица и ускраћивање одређених погодности које остали новопримљени осуђени имају.

Увидом у службену документацију утврђено је да је Одељење за надзор Управе за извршење кривичних санкција у марту 2013. године обавило посету Заводу и наложило одређене мере и рокове за отклањање уочених неправилности у раду Завода. Између осталих мера, наложено је и да се у току опсервације новопримљених осуђених и прекршајно-кажњених лица, обезбеди њихов одвојен боравак од других осуђених. Током посете тима НПМ, уочено је да по овој мери није поступљено, јер поједини новопримљени осуђени док трају опсервације и даље бораве заједно са осуђенима којима је одређена васпитна група и смештај.

Став НПМ је да сви осуђени у пријемном одељењу/соби, а док трају процене стручног тима, до доношења Одлуке о њиховом програму поступања и даљем смештају треба да имају подједнак третман, без давања било каквих привилегија и погодности појединим новопримљеним осуђенима, као и да је потребно да се новопримљеним осуђенима и прекршајно-кажњеним обезбеди одвојен смештај од осталих осуђених до доношења одлуке о програму поступања, за период док трају опсервације. Посебно је важно да се новопримљена лица одвоје од осталих осуђених током пријемних опсервација, пре свега из безбедносних и здравствено-превентивних разлога.

Током боравка у пријемној соби стручни тим, састављен од припадника Службе за обезбеђење, лекара и васпитача упознаје се са општим аутобиографским подацима о осуђеном и обавља психолошке, педагошке, криминолошке, социјалне, здравствене и безбедносне процене, свако са свог становишта, а у циљу доношења предлога програма поступања према осуђеном током извршења казне, а затим и одлуке управника на предлог стручног тима. По потреби, током опсервација осуђеног у пријемној соби, укључује се и припадник Службе за обуку и упошљавање уколико је након извршених процена стручног тима, могућности Завода и изражених жеља, интересовања и стручних квалификација, осуђеног потребно и радно ангажовати. Увидом у досијее осуђених утврђено је да исти садрже све списе који су потребни за доношење одлуке о програму поступања.

2.4.1.3. Утврђивање програма поступања

Службена лица наводе да се програм поступања према осуђеном утврђује и доноси на основу добијених резултата за процену степена ризика, капацитета и потреба осуђеног лица као и свих додатно извршених испитивања потребних за израду програма поступања. Програм поступања садржи све податке који су предвиђени Директивом⁵², а то су васпитна група и одељење у које је осуђени разврстан и његов смештај, утврђени степен ризика, посебне мере безбедности, поступци и активности према осуђеном током трајања извршења казне, радна способност, радно место, слободне активности, посебни поступци, стручно оспособљавање и образовање и време започињања програма припреме за отпуст. Одлуку о програму поступања доноси управник на основу утврђеног предлога стручног тима који је обавио испитивање осуђеног у пријемној соби. Потписана одлука од стране управника израђује се у три примерка, један примерак предаје се осуђеном док је још у пријемној соби, један се улаже у лични лист, а једна у досије осуђеног. Осуђени својим потписом потврђује да је упознат са одлуком.

⁵² Директива о начину рада службеника третмана у Заводима, процедурама у раду и изгледу и саржају докумената током утврђивања, спровођења, и измене програма поступања са лицама осуђеним за кривична дела и прекршај. Бр. 110-00-1/13-03

2.4.1.4. Остваривање програма поступања (третмански рад)

Према наводима службених лица третмански рад обухвата индивидуалне и групне облике рада, радно ангажовање, образовање, као и сарадњу са спољним институцијама и организацијама у реализацији програма поступања. Индивидуални рад се своди на непланиране индивидуалне разговоре који се воде увек на иницијативу осуђеног или уколико се деси неки ванредни догађај у Заводу који захтева појачана васпитни утицај на осуђеног, а у зависности од одређених индивидуалних циљева и разговоре по потреби. На основу процењених потреба одређују се индивидуални циљеви (одржавање контакта са породицом, усвајање, развој и унапређење социјалних вештина, рад на комуникационим вештинама, прихватање лечења и повећање бриге о здрављу и сл.) и рокови за њихову реализацију, који се прате за одређени временски период, а најкасније до следећег преиспитивања програма поступања (након три месеца), након чега се одређује и додаје нови индивидуални циљ или се наставља са праћењем старог уколико се није остварила сврха постављеног индивидуалног циља. Индивидуални циљеви се прате и реализују преко индивидуалних и групних разговора. Поред индивидуалних циљева прате се и општи циљеви, који се односе на поштовање правила формалног система и режима дневних обавеза и активности унутар Завода, интерперсоналних односа са другим осуђенима, уздржавање од учешћа у ризичним и проблематичним ситуацијама и сл. Од групних облика рада организују се и реализују разне радионице, стручна предавања на тему ХИВ-а, наркоманије, превенције алкохолизма и учења социјалних вештина, а након сваке радионице сачињава се општи извештај о теми која се обрађивала, броју учесника, временском трајању радионице, уносе се искуства и ставови осуђених поводом одређене теме, наводе решења и закључци поводом одређених питања и сл. Током разговором са осуђенима, исти нису имали никаквих замерки на рад васпитача.

Увидом у досијее појединих осуђених нису уочене белешке/листе праћења реализованих индивидуалних разговора, као ни групних активности сагласно утврђеном програму поступања осуђених лица, а књига евиденција о обављеним разговорима из које се може уочити интензитет сусрета, ток, као и да ли је или не, остварена сврха одређеног циља који се постиже кроз разговор не постоји.

УТВРЂЕЊЕ

У КПЗ у Шапцу у досијеима осуђених не постоје белешке/листе праћења индивидуалних и групних активности сагласно утврђеним програмом поступања.

РАЗЛОЗИ

Сврха извршења казне затвора је да осуђени током извршења казне, применом одговарајућих програма поступања, усвоји друштвено прихватљиве вредности у циљу лакшег укључивања у услове живота после извршења казне како убудуће не би чинио кривична дела.⁵³

Са осуђеним се поступа на начин који у највећој мери одговара његовој личности и остваривању програма поступања.⁵⁴

Третман према осуђеном лицу је примена свих предвиђених активности - планираних метода, техника и поступака којима се остварује сврха кажњавања осуђеног.⁵⁵

Третман се спроводи кроз програм поступања, разврставање, накнадно разврставање и припрему за отпуст.⁵⁶

Програм поступања садржи: процене капацитета, мотивацију за промену криминалног понашања и квантификовану процену ризика осуђеног; групу и одељење у које је осуђени разврстан и његов смештај; ефикасне поступке и активности према осуђеном сагласно утврђеним потребама; индивидуалне циљеве осуђеног у одређеном периоду, чијим остваривањем ће се обезбедити повећање капацитета, успешна адаптација и смањење ризика од вршења кривичних дела; задатке особља у реализацији програма.⁵⁷

Програм поступања је индивидуално прилагођавање третмана према осуђеном лицу у зависности од процене ризика, капацитета осуђеног и његових потреба.⁵⁸

Садржај досијеа осуђеног треба да садржи сву расположиву релеванту документацију значајну за одређивање и спровођење третмана током извршења казне, између осталог и листу праћења индивидуалних и групних активности у третману.⁵⁹

Служба за третман примењује методе и поступке којима се на осуђене утиче да убудуће не чине кривична дела.⁶⁰

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу васпитно особље ће у свом будућем раду, после сваког разговора са осуђеним сачинити белешку о садржини обављеног разговора и приложити у досије осуђеног, као и уредно водити листу спроведених индивидуалних, групних и других третманских активности утврђених индивидуалним програмом поступања.

2.4.1.5. Додељивање и укидање посебних права

Посебна права додељују се у оквиру групе на основу доброг владања, сарадње и залагања у остваривању програма поступања. Посебна права се могу доделити тек након тридесет дана од разврставања у васпитну групу. На основу предлога стручног тима, о додељивању посебних права, управник Завода доноси одлуку којом се осуђеном одређена права одобравају односно не одобравају. Примерак одлуке о додељивању посебних права се доставља осуђеном, а примерак се улаже у његов досије. Увидом у досијее осуђених утврђено је да постоје мишљења и предлози представника стручног тима о додели посебних права.

⁵³ ЗИКС, члан 31.

⁵⁴ ЗИКС, члан 32. став 1.

⁵⁵ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 2.

⁵⁶ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 6.

⁵⁷ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 13.

⁵⁸ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 3.

⁵⁹ Директива о начину рада службеника у Заводима одељак 1.1. тачка 5. став 9.

⁶⁰ ЗИКС, члан 19.

Осуђени који су разврстани у васпитну групу „А“ и „Б“, обично након 30 дана добијају сва права унутар и ван Завода, док осуђени разврстани у васпитну групу „В“ посебна права могу добити поступно, на основу реализованих индивидуалних циљева утврђених програмом поступања и то само унутар Завода. Стручни тим такође може предложити управнику и одузимање неких од посебних права услед изречене дисциплинске казне, изречене нове казне и сл.

2.4.1.6. Измена програма поступања/накнадно разврставање

Увидом у досијее појединих осуђених уочено је да одлука о измени програма поступања садржи потпис осуђеног лица којим се потврђује да је осуђени упознат са одлуком. Примерак одлуке се према наводима службених лица увек доставља осуђеном, без обзира да ли је било измена у програму поступања или не, а примерак одлуке се улаже и у његов досије. Највећи број осуђених лица према наводима службених лица разврстан је у полуотворено одељење. Сваке среде у месецу заседа стручни тим, дискутује и доноси мишљења о осуђенима који испуњавају услове за изменама у програму поступања односно прелазак у повољнију васпитну групу, док се измене у програму поступања обављају крајем сваког месеца.

2.4.1.7. Социјална подршка

Према наводима службених лица, сарадња са центрима за социјални рад (ЦСР) се остварује када су Заводу потребне додатне информације о осуђеном и његовој породици ради израде програма поступања, када се утврди да осуђени има малолетну децу или лица о којима се самостално стара или када постоји потреба да се осуђеном или члановима његове породице пружи помоћ у остваривању права из социјалне заштите. Према наводима службених лица, када су у питању захтеви осуђених за пружање социјалне помоћи или заштите током трајања казне затвора, ЦСР, углавном не одговарају, те у таквим ситуацијама васпитачи преузимају обавезу, контактирају центар и покушавају да помогну осуђенима како би добили одговор по упућеним захтевима.

2.4.1.8. Припрема за отпуст

Припрема за отпуст се према наводима службених лица, спроводи у зависности да ли осуђени има потребу за тим. Када је у питању време припреме за отпуст, оно зависи од дужине казне односно времена преосталог до истека казне. Уколико је до истека казне остало шест месеци након пријема, са припремом се почиње одмах, а уколико су у питању дуже казне са припремом за отпуст се почиње најкасније шест месеци пре истека казне. Према наводима службених лица, припрема за отпуст углавном подразумева обавештавање ЦСР о отпуштању осуђених са извршења казне како би им се обезбедила једнократна новчана помоћ. Такође током извршења казне са појединим осуђенима се спроводе едукације на тему припреме осуђених за живот после извршене казне где им се пружа психолошка подршка и информације о начинима како да се одређене препреке на слободи евентуално избегну или ублаже. Осуђени се обавештавају којим организацијама или установама могу да се обрате уколико им је потребно помоћ око запослења, смештаја, вађење докумената и сл. Такође према наводима службених лица пре отпуштања осуђеног са извршења казне, Матична служба у Заводу обавештава МУП према месту пребивалишта/боравишта осуђеног, да је одређеном лицу истекла казна и да се пушта на слободу, а осуђено лице се истовремено обавештава да је потребно да се јави МУП-у да би добило потврду од њих и могло да оствари одређена права и користи услуге социјалних служби.

Сарадња Завода са организационом јединицом у саставу Управе надлежном за третман и алтернативне санкције након отпуштања осуђених са извршења казне према наводима службених лица, не постоји, а није ни потребна јер су у питању кратке казне, али и да запослени у Заводу према потребама осуђених увек пружају помоћ осуђенима када је у питању њихова припрема за отпуст и повратак у друштво.

2.4.2. Образовање

Службена лица у Заводу наводе да се омогућује образовање осуђених. Завод је у марту месецу текуће године у сарадњи са Управом за извршење кривичних санкција организовао пројекат стручног образовања и оспособљавања у који су укључени осуђени заинтересовани за стицање знања и вештина из одређених струка. Пројекат траје три месеца, а према наводима службених лица, у тренутку посете на обуци за куваре било је укључено 10 осуђених. У Заводу се организује настава за осуђене који желе да заврше средњу школу. Обично су у питању преквалификације за техника занимања. Према наводима службених лица, предавачи долазе у Завод. Такође, по потреби се организују и спроводе рачунарске и секција на описмењавању лица.

Осуђеним лицима која похађају факултет током извршења казне, а која су у васпитној групи „А“ и „Б“ се према наводима службених лица омогућава излазак на полагање испита ван Завода, док уколико се осуђено лице налази на смештају у затвореном одељењу и разврстано је у васпитну групу „В“, у том случају му се не омогућује одлазак на полагање испита изван Завода.

УТВРЂЕЊЕ

У КПЗ Шабац према наводима службених лица, осуђеним лицима која похађају факултет, а која су програмом поступања разврстана у васпитну групу „В“, не омогућава се полагање испита ван Завода.

РАЗЛОЗИ

Свако има право на образовање.⁶¹

Сви грађани имају, под једнаким условима, приступ високошколском образовању.⁶²

Уколико се осуђени образује или школује, завод, према својим могућностима и у оквиру програма поступања, обезбеђује одговарајуће услове и време за учење. Трошкове образовања које не организује завод сноси осуђени.

Одсуство осуђеног због потреба образовања не сматра се посебним правом осуђеног у смислу овог правилника.⁶³

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће предузети одговарајуће мере и активности, како би се, у случају потребе, омогућио одлазак на испите ван Завода и лицима која су смештена у затвореном одељењу.

2.4.3. РАД

2.4.3.1. Организација

У писаном извештају Завода наведено је да постоји Служба за обуку и упошљавање. У тренутку посете, укупан број стално запослених у Служби је био 8, од овог броја, 3 су инструктора, један електричар за различите врсте поправки и један пољопривредни техничар. Службена лица наводе да је за успешно обављање послова потребно повећати број инструктора.

⁶¹ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), чл. 71

⁶² *Ibid.*

⁶³ Правилник о кућном реду у КПЗ и окружним затворима ("Сл. Гласник РС", бр. 72/2010 и 6/2012), чл.44 став 3. 4. и 5.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу број инструктора у Служби за обуку и упошљавање не одговара потребама осуђених за радом и прекршајно-кажњених лица.

РАЗЛОЗИ

Служба за обуку и упошљавање обучава осуђене за рад, организује њихов рад и обавља друге послове одређене законом, сагласно програму поступања према осуђеном.⁶⁴

Третман према осуђеном обухвата примену свих предвиђених активности - планираних метода, техника и поступака, предузетих са циљем да осуђени усвоји друштвено прихватљив систем вредности и овлада вештинама за успешно укључивање у заједницу како убудуће не би чинио кривична дела⁶⁵.

Стручњаци као што су психолози, социјални радници, наставници и инструктори за стручно оспособљавање, физичко васпитање и спорт, биће заступљени у особљу што је више могуће⁶⁶.

Када је то могуће, охрабриваће се одговарајућа лица са непуним радним временом или волонтери да допринесу активностима затвореника⁶⁷.

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу је неопходно обезбедити одговарајући број запослених на пословима обуке и упошљавања, односно примити у радни однос још инструктора (8).

2.4.3.3. Обука и упошљавање

Према наводима службених лица, омогућава се обука осуђених за различита занимања.

У Заводу постоје капацитети за упошљавање осуђених и то на следећим местима: возач, механичар-возач, лојач, зидар, молер, бравар, водоинсталатер, аутомеханичар, електричар, столар, радници на економији, радник на одржавању рибњака, радник на одржавању круга, радник у вешерници, хигијеничар, санитарни радник, радник на одржавању просторија. Осуђени се упошљавају у Заводу и ван њега. Укупан број стално запослених осуђених на дан посете је био 29 лица, од тога 6 осуђених је било радно ангажовано ван Завода (Српска православна црква, комунално предузеће и хуманитарна организација „Хумано срце“), док је у Заводу било ангажовано 23 осуђених, од тога један осуђени је био на боловању, а један на годишњем одмору. Радно време изван Завода траје око 7 часова, док се послови у Заводу у зависности од врсте и обима заврше обично у року од 6 часова или краће. Накнада за рад се према наводима службених лица уплаћује редовно на депозит осуђених на месечном нивоу. Накнада износи 35% најниже цене рада у Републици Србији. Према наводима службених лица, одлука о упослености осуђених се доноси док је лице у пријемном одељењу.

Појединачне одлуке о упошљавању доноси управник Завода на основу мишљења стручног тима. Приликом предлагања осуђеног за одређено радно место у обзир се узимају његове жеље, интересовања и професионално опредељење, као и могућности Завода. Примерак одлуке о радном ангажовању се доставља осуђеном, а један примерак улаже се у његов досије. Осуђени који не испуњавају критеријуме за упошљавање, а који

⁶⁴ ЗИКС, чл.22.ст.1.

⁶⁵ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 6. став 1.

⁶⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 89.1.

⁶⁷ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 89.2.

су изразили намеру и жељу за радним ангажовањем, се према наводима службених лица, обавештавају о разлозима због којих нису радно ангажовани.

2.4.3.4. Заштита и повреде на раду

У оквиру Службе за обуку и упошљавање постоји лице које је одговорно за безбедност и заштиту на раду. Лице одговорно за ове послове, примарно је ангажовано на пословима обезбеђења али истовремено обавља и послове заштите на раду. У Заводу постоје одговарајућа средства и опрема за личну заштиту осуђених. Уколико се деси нека повреда на раду, Завод пише извештај о повреди на раду осуђеног и заједно са извештајем лекара шаље Републичком фонду за здравствено осигурање (РФЗО) кога обавештава о привременој спречености за рад осуђеног, али и Инспекцији рада Одељење Шабац. Извештај Завода о повреди на раду, као и оцена првостепене лекарске комисије (РФЗО) доставља се и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Према службеним подацима и наводима службених лица пре месец дана забележена је једна лакша повреда на раду, а увидом у документацију осуђеног који је претрпео повреду, утврђено је, да је Завод предузео све потребне мере које је у обавези да спроведе када се деси повреда на раду. Евиденција о повредама на раду постоји у Служби здравствене заштите. Када дође до повреде на раду, лице по одлуци лекара одлази на боловање.

2.4.3.5. Дневни, недељни и годишњи одмор

Према наводима службених лица осуђени имају право на дневни, недељни и годишњи одмор. Дневни се остварује након завршених обавеза, а то је обично од 15-17 часова, недељни подразумева викенд одмор, а право на годишњи одмор осуђени имају након шест месеци рада и то на 10 дана који могу да проведу изван Завода.

2.4.4. Слободно време

2.4.4.1. Време изван затворених просторија

У Заводу постоји велико двориште са зеленилом одређено за шетњу на свежем ваздуху за осуђена лица која су на смештају у отвореном и полуотвореном одељењу где могу да проводе већину свог слободног времена након завршених дневних обавеза.

Осуђени који су смештени у затворено одељење имају посебан ограђен простор са надстрешницом, а предвиђено време на свежем ваздуху је два сата. Међутим, према наводима васпитача, осуђени проводе у овом простору у просеку око сат времена. Током посете Заводу, осуђена лица нису имала примедбе на остављање права на време изван затворених просторија.

ПРИТВОРЕНИЦИ

У Заводу постоји посебан простор за боравак притвореника на отвореном. Простор се налази између два спољна зида зграде и преградних бетонских зидова. Бетониран је, са мало зеленила, површине око 50 квадратних метара. Простор за шетњу надгледају чувари. У овом простору налазе се две клупе изнад којих је постављена адекватна надстрешница, што омогућава да притвореници проводе време на свежем ваздуху и у условима атмосферских падавина. У простору за боравак на свежем ваздуху не постоје справе за вежбање, тако да служи само за шетњу.

Притвореници су навели да им се свакодневно омогућује боравак од пола сата до сат времена на свежем ваздуху, обично пре подне. Према наводима управника, шетња се организује два пута током дана, у преподневним и поподневним часовима, у трајању од по сат времена. Притвореници у шетњи проводе највише један сат дневно, док

остатак дана, пуна 23 сата, проводе у спаваоницама, у којим слободно време могу користити само за гледање телевизије и читање књига.

УТВРЂЕНО

У притворској јединици КПЗ у Шапцу притвореници на свежем ваздуху проводе највише један сат дневно.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право да изван затворених просторија, у слободно време, проведе најмање два часа дневно.⁶⁸

Притвореник борава у заводу под истим условима као и осуђено лице, ако Закоником о кривичном поступку није друкчије одређено.⁶⁹

Притворенику ће се обезбедити кретање на свежем ваздуху у трајању од најмање два часа дневно.⁷⁰

ПРЕПОРУКА

Притвореницима у КПЗ у Шапцу ће се омогућити да на отвореном проводе два сата дневно, као што је прописано ЗИКС и ЗКП.

2.4.4.2. Физичке активности

У делу Завода, где слободно време проводе осуђени из васпитних група „А“ и „Б“ постоји двориште са спортским реквизитима, табла за стони тенис, табла за шах, као и фудбалски и кошаркашки терен. Осуђени који су на смештају у полуотвореном и отвореном одељењу могу да користе ове заводске погодности по завршетку дневних обавеза у Заводу, али само у време када атмосферске прилике то дозвољавају.

У Заводу не постоји посебан простор у затвореном (теретана) за физичке активности осуђених и притворених лица.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу не постоји посебан простор у затвореном (теретана) опремљен справама за вежбање и намењен за физичке активности осуђених и притворених лица.

РАЗЛОЗИ

Осуђени, коме године и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користи спортске терене, уређаје и опрему.⁷¹

Завод, у складу са својим могућностима, омогућује бављење телесним вежбањем и спортским активностима и у ту сврху обезбеђује спортске терене, просторије, спортске реквизите и теретану са припадајућом опремом. Активности се организују током целог дана, према програму који је донела служба за третман.⁷²

Сваки затвореник треба да има могућност да сваког дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време неповољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке спремности и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију

⁶⁸ ЗИКС, члан 68. став 1.

⁶⁹ ЗИКС, члан 239.

⁷⁰ ЗКП, члан 218. став 2.

⁷¹ ЗИКС, члан 68. став 2.

⁷² Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 49.

представљају саставни део затворског режима. Затворска управа дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска управа дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.⁷³

Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склониште од неповољних временских прилика.⁷⁴

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу обезбедиће се посебан простор (теретана), опремљен справама за вежбање, намењен за физичке активности осуђених и притворених лица у време атмосферских падавина.

Осуђенима који су на смештају у затвореном одељењу и притвореним лицима није омогућено да упражњавају спортске активности, јер у простору одређеном за шетњу на свежем ваздуху не постоје спортски реквизити, тако је овим лицима ускређено право да упражњавају физичке активности на отвореном и када временске прилике то дозвољавају.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу не постоје могућности за бављење физичким активностима на отвореном осуђених у затвореном одељењу и притворених лица, јер не постоје справе за вежбу на отвореном.

РАЗЛОЗИ

Осуђени, коме године и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користи спортске терене, уређаје и опрему.⁷⁵

Завод, у складу са својим могућностима, омогућује бављење телесним вежбањем и спортским активностима и у ту сврху обезбеђује спортске терене, просторије, спортске реквизите и теретану са припадајућом опремом. Активности се организују током целог дана, према програму који је донела служба за третман.⁷⁶

Сваки затвореник треба да има могућност да сваког дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време неповољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке спремности и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворског режима. Затворска управа дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска управа дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.⁷⁷

⁷³ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачке 27.1, 27.2, 27.3, 27.4, 27.5, 27.6 и 27.7.

⁷⁴ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1 - Rev. 2010, тачка 48

⁷⁵ ЗИКС, члан 68. став 2.

⁷⁶ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 49.

⁷⁷ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачке 27.1, 27.2, 27.3, 27.4, 27.5, 27.6 и 27.7.

Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склониште од неповољних временских прилика.⁷⁸

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу, у складу са могућностима Завода, простор намењен за шетњу осуђених из затвореног одељења и притворених лица опремиће се справама за вежбање.

2.4.4.3. Културне и уметничке активности

У Заводу не постоји посебан простор за културно-уметничке активности већ се ове активности изводе у трепезарији или просторији тзв. радионица. Од културно-уметничких активности током 2014. године планиране су активности дубореза и сликарства, организовање позоришних представа у заводу, песничког и литералног стваралаштва, уредништва за осуђенички лист „Кључна реч“, учешће осуђеника на уметничким изложбама у организацији других Завод. Такође је планиран и одлазак осуђеника на културне манифестације у град. У Заводу се такође организују спортска такмичење у стоном тенису и шаху између осуђеника, као и турнири са осуђеницима из других Завода.

2.4.5. ОБАВЕШТЕЊЕ

2.4.5.1. Штампа

Према наводима службених лица дистрибуција штампе организована је преко кантине Завода. Завод прави списак потребне штампе сваког 1. и 15. у месецу. Осуђена лица у полуотвореном и отвореном одељењу могу сама да купују штампу, док се осуђеним лицима у затвореном одељењу штампа доставља преко надзорника Завода.

2.4.5.2. Радио и телевизија

Слушање радија и праћење телевизијског програма у Заводу омогућено је свим осуђенима. Осуђенима који су на смештају у полуотвореном и отвореном одељењу приступ телевизијском програму и праћење истог омогућено је у трепезарији Завода, док за осуђене који су на смештају у затвореном одељењу омогућен је телевизор у свакој осуђеничкој соби. Према наводима службених лица гледање телевизијског програма у полуотвореном и отвореном одељењу дозвољено је после 14:30 часова.

2.4.5.3. Библиотека

У Заводу не постоји посебно намењена просторија за библиотеку, већ се књиге налазе у орманима у трепезарији. Књиге из библиотеке осуђенима у полуотвореном и отвореном одељењу доступне су свакодневно. Осуђенима из затвореног одељења књиге се достављају преко надзорника, а уколико је осуђено лице заинтересовано за одређену књигу то може рећи и васпитачу. Особа задужена за рад у библиотеци је лице које ради и у кантини.

⁷⁸ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1 - Rev. 2010, тачка 48

2.4.6. ПОСЕТЕ

2.4.6.1. Посете породице

Постоје посебне просторије за посете осуђенима у затвореном одељењу, док се посете у полуотвореном и отвореном одељењу обављају у трепезарији Завода. Посете за осуђене у затвореном одељењу су дозвољене једном месечно и трају по сат времена, док у полуотвореном одељењу посете су дозвољене 2 пута месечно, а у отвореном 1 недељно. Посете у полуотвореном и отвореном нису временски ограничене.

Посете притвореника

Посете притвореницима се одвијају једном недељно, односно сваке среде, по одлуци суда. За сваку посету је неопходна сагласност суда, који одређује и време трајање посете одређеног лица, уз назнаку да се оне обављају под надзором службених лица. Њихово трајање суд ограничава на пола сата, односно двадесет минута, иако је важећим прописима одређено да посете трају најмање сат времена. Посете се одвијају у строго контролисаним условима, тако да се између притвореника и посетилаца налазе решетке и стакло. Дописи и приватна преписка стижу до примаоца у року дужем од 20 дана од дана предаје у управи Завода, што отежава контакт са спољним светом.

УТВРЂЕНО

Посете притвореницима у КПЗ у Шапцу у просеку трају око 30 минута.

РАЗЛОЗИ

По одобрењу судије за претходни поступак и под његовим надзором или надзором лица које он одреди, у границама кућног реда завода, притвореника могу посећивати блиски сродници, а по његовом захтеву - лекар и друга лица. Поједине посете могу се забранити ако је вероватно да би оне могле довести до ометања истраге. Против решења судије за претходни поступак о забрани појединих посета притвореник може изјавити жалбу већу (члан 21. став 4.) која не задржава извршење решења.⁷⁹

Посета притворенику траје један час, а по одобрењу органа који води поступак може трајати и дуже.⁸⁰

ПРЕПОРУКА

У КПЗ у Шапцу ће се омогућити да посете притвореницима трају најмање сат времена, као што је одређено важећим прописима.

2.4.6.2. Посете у посебној просторији

У Заводу постоји посебна просторија за посете брачног друга или другог блиског лица која је тренутно у реновирању. Према наводима службених лица, ова просторија се ретко користи, зато што је већи број осуђених разврстан у васпитне групе „Б“ и „А“ и смештен у полуотворено и отворено одељење, као и да та лица сходно Правилнику о третману, а васпитној групи у коју су разврстани добијају сва посебна права у оквиру Завода и изван њега већ након месец дана од разврставања (право на слободан излазак у град, право на посете породици и другим сродницима викендом или празницима, излазак у град, право на пријем посете изван завода, лица која су радно ангажована имају право на годишњи одмор који најчешће користе изван Завода и у кругу породица) која им омогућавају да контакте са блиским лицима остваре и пре истека три месеца када се временски стиче услов на право посете у посебним просторијама, што је

⁷⁹ ЗКП, члан 219. став 1.

⁸⁰ Правилник о кућном реду за примену мере притвора, члан 35, став 5.

један и од разлога зашто се посебна просторија ретко користи. Према наводима службених лица, последњи пут ова просторија је коришћена 2011. године.

2.4.7. ПОШИЉКЕ И КОМУНИКАЦИЈА

2.4.7.1. Дописивање

Осуђена лица имају право на неограничено дописивање. Осуђенима, који се налазе у затвореном одељењу приликом предаје писма ради слања препорученом поштом, издаје се потврда са потписом лица које је пошту примило, а у моменту преузимања писма од стране тог службеног лица.

2.4.7.2. Пакети

Према наводима службених лица, осуђеним лицима у полуотвореном и отвореном одељењу се омогућује пријем пакета једном недељно, док се лицима на смештају у затвореном одељењу пријем пакета омогућује једном месечно. Садржај пакета се прегледа у присуству осуђеног коме је пакет упућен. Дозвољена тежина пакета може бити до десет килограма.

2.4.7.3. Новчане пошиљке

Осуђена лица према наводима службених лица имају право на неограничено примање и слање новчаних пошиљки. Новчане пошиљке стављају се на депозит осуђених, а на месечном нивоу им се даје одређени износ који могу поседовати, док се остало ставља на штедњу и даје им се по истеку казне.

2.4.7.4. Телефонирање

У Заводу осуђена лица имају право на телефонски разговор путем телефонских говорница које су постављене на више места у кругу Завода, а и унутар Завода. Осуђена лица телефонске картице купују преко кантине Завода, а право на телефонски позив, осуђени смештени у полуотвореном и отвореном одељењу имају свакодневно, док осуђени у затвореном одељењу три пута недељно.

2.4.8. Верска права

У Заводу постоји посебна просторија намењена за обављање верских обреда за припаднике православне вероисповести. Простор намењен за обављање верских обреда је опремљен религиозним обележјима, украшен иконама и осликан фрескама, а у библиотеци постоји и скроман број верске литературе која је донирала Српска православна црква. Свештено лице према наводима службених лица долази два пута недељно и обавља литургију. За осуђене у полуотвореном и отвореном одељењу свештено лице обавља верски обред понедељком, док за осуђена у затвореном одељењу четвртком. Уколико неко од притворених лица изрази жељу да обави разговор са свештеним лицем, овај разговор се омогућује. Притвореници четвртком могу посећивати посебну просторију и присуствовати литургији коју обавља свештено лице православне вероисповести. Служба за обезбеђење спроводи притворенике груписано по собама на литургију.

2.4.9. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ПОСЕБНО РАЊИВИМ ГРУПАМА

2.4.9.1. Малолетници

Према подацима из претходног упитника у тренутку посете НПМ тима, у притворској јединици Завода није било малолетника.

2.4.9.2. Особе са инвалидитетом

У писаном извештају Завода, а и према наводима службених лица у Заводу не постоје посебна просторија за смештај особа са инвалидитетом. У ситуација када на извршење казне дође лице са инвалидитетом, оно се смешта у собу за болесне, која се онда прилагођава потребама лица са инвалидитетом. На дан посете није било особа са инвалидитетом на извршењу казне, али је било раније.

2.4.9.3. Жене

У тренутку посете у притвору су се налазиле две жене. Према службеним подацима, током 2013. године у притвору је било укупно 11 притвореница. Жене су издвојене у посебне спаваонице. Како је њихов број мали (креће се од један до два), дешава се да жене практично проводе притвор у усамљењу.

Притвореницама се омогућава додатно коришћење топле воде ради одржавања личне хигијене. У тренутку посете, притворенице су се налазиле у реновинаром делу зграде Завода, на другом спрату, у спаваоници са одвојеним и комплетно реновираним мокрим чвором обложеним плочицама, са WC шољом, тушем, лавабоом и огледалом, при чему им је стално била на располагању топла вода.

У разговору са притвореницама и запосленима, константовано је да је претрес жена вршен од стране женских лица, која формацијски не припадају Служби обезбеђења, већ служби здравствене заштите и васпитној служби.

2.4.9.4. ЛГБТ особе

Службена лица у Заводу су навела да није било проблема везаних за ЛГБТ особе.

2.4.9.5. Припадници националних мањина

Према наводима службених лица, осуђеним лицима припадницима националних мањина се по ступању на извршење казне у Завод информације о правима и обавезама дају на језицима националних мањина, мада до сада су од мањинских група углавном на извршење казне долазили Роми. Током обиласка Завода уочено је да су текстови Зикс-а и Правилника о кућном реду доступни на језицима националних мањина.

2.4.9.6. Старе особе

У Заводу постоји посебна просторија за смештај старих лица.

2.4.9.7. Странци

У претходном упитнику добијеном од Завода наведено је, да је на дан посете, у Заводу било три странца у притвору. Службена лица наводе да се по ступању у Завод, страним држављанима лишеним слободе који не знају српски језик, информације о правима и обавезама дају на језику који разумеју. Службена лица наводе да се омогућују посете дипломатско-конзуларних представника држава чији су држављани лица лишена слободе у Заводу.

2.5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

2.5.1. ОРГАНИЗАЦИЈА

2.5.1.1. Здравствена служба

У Заводу не постоји посебна служба за здравствену заштиту. Лекар је у Заводу присутан радним данима најмање по два часа, а по потреби и више, док током ноћи, викендом и празником лекар по потреби, на позив, долази у Завод.

Медицински техничар је у Заводу присутан радним данима у времену од 07,30 до 19,30 часова, а у дане викенда и празника у времену од 07,30 до 15,30 часова. Ноћу у Заводу није присутан медицински техничар. У време када један медицински техничар користи годишњи одмор или из других разлога одсуствује са посла, други медицински техничар је присутан у Заводу радним данима у времену од 07,30 до 15,30 часова, а у дане викенда и празника по потреби.

На пословима здравствене заштите ангажовано је три лица:

- укупно два медицинска техничара, у радном односу на неодређено време.
- укупно један лекар по уговору о делу којим је обавезан да радним данима у Заводу проведе најмање два сата, те да по потреби, како радним данима, тако и у дане викенда и празника, дође у Завод.

У Заводу није ангажован зубни лекар, као ни психијатар/неуропсихијатар. Службена лица ангажована на пружању здравствене заштите наводе да постоји потреба за додатним кадровима за успешно обављање здравствене заштите у Заводу, и то: у време коришћења годишњег одмора недостаје медицински техничар, а потребно је ангажовати и психијатра (раније је био ангажован психијатар по уговору).

УТВРЂЕНО

У Заводу није обезбеђено континуирано присуство лица са здравственом квалификацијом.

У Заводу није ангажован психијатар/неуропсихијатар.

РАЗЛОЗИ

Стандард је Европског комитета за превенцију мучења да неко компетентан за пружање прве помоћи треба увек да се налази у затворској установи, пожељно неко ко има одговарајућу квалификацију медицинске сестре (техничара)⁸¹.

Препорука је Европског комитета за превенцију мучења да особа компетентна за указивање прве помоћи, по могућности особа са квалификацијом медицинске сестре (техничара) увек буде присутна у установи за лишење слободе, укључујући и ноћи⁸².

Такође, Европски комитет за превенцију мучења позивајући се на чињеницу да је у поређењу са општом популацијом међу лицима лишеним слободе већа инциденца психијатријских симптома, закључује поред осталог да је доктор квалификован за психијатрију треба да буде укључен у рад службе за здравствену заштиту у сваком завору⁸³.

Одређено је да Служба за здравствену заштиту „мора располагати услугама и једног лекара психијатра⁸⁴“.

⁸¹ CPT/Inf (93) 12, § 35

⁸² посета Холандији 2007.г.

⁸³ CPT/Inf (93) 12, §41

⁸⁴ ЗИКС, члан 23. став 2

ПРЕПОРУКЕ

Завод ће предузети потребне мере како би се ангажовало још здравствених радника на пословима здравствене заштите и то минимално довољан број медицинских сестра (техничара) како би се обезбедило њихово присуство у Заводу 24 часа дневно седам дана у недељи.

Завод ће у року не дужем од три месеца обезбедити услуге најмање једног лекара психијатра, радно ангажујући лекара одговарајуће струке, чиме ће постићи да лекар специјалиста психијатрије (или неуропсихијатрије) буде присутан у заводу најмање два пута током недеље, сваки пут најмање по четири сата, како би се уз континуирано учешће овог специјалисте у мултидисциплинарном тиму обезбедио интегрисани приступ у здравственој заштити.

2.5.1.2. Здравствене евиденције

У Заводу свако лице лишено слободе има **здравствени картон**. Здравствени картон се отвара на првом прегледу при пријему и води се уредно, лекарски налази се уносе у здравствени картон. Здравствени картони се чувају у просторијама амбуланте, а приступ здравственим картонима има само медицинско особље.

Лица лишена слободе могу остварити увид у здравствени картон и у налазе о њиховом здравственом стању. Такође, на писани захтев лица лишеног слободе издаје се копија медицинске документације - здравственог картона.

У Заводу се не води **књига повреда**⁸⁵, али се воде друге књиге – евиденције, и то:

- (1) Протокол лекарских прегледа (воде се два протокола – у амбуланти затвореног дела за притворена и прекршајно кажњена лица, као и за осуђене смештене у затворени део, а у амбуланти отвореног дела за осуђена и прекршајно кажњена лица. Евидентирају се сви обављени лекарски прегледи или контакти пацијента са лекаром из других разлога (нпр. продужавање терапије, дневни преглед осуђеног коме је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу, први лекарски преглед по пријему, лекарски преглед пре отпуста из Завода, упућивање изван Завода ради пружања стоматолошке заштите и др.). Извршен је увид у обе књиге протокола (у отвореном и затвореном делу Завода), па је утврђено да се до краја 2013. године прегледи нису нумерисали за сваку календарску годину почевши од броја 1, већ су се редни бројеви протокола настављали из године у годину. Од почетка 2014. године ова пракса је напуштена и евидентирање прегледа у оба протокола започето је са редним бројем 1. Поред редног броја, у Протоколу се евидентирају следећи подаци: име и презиме пацијента, датум прегледа, лекарски налаз и дијагноза, потпис и факсимил лекара. Подаци се уредно уносе у обе књиге протокола.
- (2) Евиденције заказаних прегледа и спровода (води се од 11. 4. 2014. године, пре тога оваква евиденција се није водила). Ова евиденција служи за благовремено планирање спровода изван Завода.
- (3) Књига евиденције тестирања на психоактивне супстанце
- (4) Књига евиденције о заразним болестима
- (5) Књига санитарног надзора отвореног дела
- (6) Свеска евиденције дневних активности медицинских техничара; евиденција служи да медицински техничари евидентирају своје дневне активности те да међусобно размењују информације с обзиром на то да се због начина рада (сваког другог дана током радне недеље) два запослена медицинска техничара међусобно не виђају нити непосредно смењују на послу.

⁸⁵ Види препоруку под 2.5.4.3.

- (7) Књига повреда на раду служи за евидентирање повреда (врсте и тежине) и имена и презимена пацијента.

2.5.1.3. Праћење здравственог стања

Периодичне извештаје о здравственом стању осуђених управнику, лекар не доставља. Објашњено је да се управник завода извештава усмено.

Када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издражавања казне управнику лекар подноси извештаје. Последњи је поднео 27. фебруара 2014. г. уз препоручивање мера за поступање са тим лицем.

У протеклој календарској години и током ове године, прекид извршења казне управнику лекар је препоручио у два случаја, последњи је поднео 27. фебруара 2014. г., а управник је предузео мере које му је препоручио лекар.

Налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених лекар не подноси управнику.

Лекар учествује у утврђивању и спровођењу **програма поступања** према осуђеном, и то тако што при првом прегледу након пријема у Завод процењује радну способност. Такође, на захтев Службе за третман, лекар доставља извештај у вези са постизањем индивидуалног циља „прихватање лечења и повећање бриге о здрављу“.

У документу насловљеном „Медицинско мишљење за Н. М.“, који је управнику Завода поднет дана 27. фебруара 2014. године лекар пише следеће: „Н. М. (рођен 1957. године) примљен је у Казнено-поправни завод у Шапцу, дана 22. 10. 2013. године, са постојећим стањем након учињене операције ларинкса, трахеотомије, спроведене радиационе и хемотерапије малигног карцинома грла. Такође поседује и трајну металну ендотрахеалну канилу која му је неопходна за дисање и говор. Од дана пријема па до данашњег дана, жали се на низ тегоба везаних за његово обољење. Неспособан је за рад и за физичке активности. У неколико наврата прегледан је у амбуланти Казнено-поправног завода у Шапцу а неколико пута је и вођен на специјалистичке прегледе у Општу болницу у Шапцу- ОРЛ, интернистичке, радиолошке где му је прописана адекватна терапија и спроведена одговарајућа дијагностика. За ово лице је неопходна посебна нега и третман у виду боравка у чистим, проветреним просторијама без прашине, дуванског дима, као и редовна тоалета и замена каниле, као и поседовање више резервних канила због могућих компликација, што није могуће у Казнено-поправном заводу у Шапцу и омогућити“.

Образац „Индивидуални циљ - прихватање лечења и повећање бриге о здрављу“ лекар попуњава оцењујући следеће елементе: (а) прихватање и сарадња у спровођењу свих активности одређених програмом лечења, (б) сарадња са лекаром, (в) препознавање симптома који могу да уведу у болест, (г) обраћање за помоћ, (д) редовно узимање терапије, (ђ) учешће у едукацијама, (е) евиденција новонасталих здравствених проблема, (ж) покушаји самоповређивања, и (з) покушаји самоубиства.

УТВРЂЕНО

Периодичне извештаје о здравственом стању осуђених лекар не доставља управнику.

Налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених лекар не подноси управнику.

РАЗЛОЗИ

У Закону о извршењу кривичних санкција, у члану 103. став 2. прописано је да је лекар у заводу дужан да управнику завода у **писменој форми** подноси периодичне извештаје о здравственом стању осуђених (тачка 1), као и да даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених⁸⁶.

ПРЕПОРУКА

Лекар у Заводу ће управнику у писменој форми подносити периодичне извештаје о здравственом стању осуђених и давати налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених. Копије датих писаних препорука чуваће се у амбуланти Завода.

2.5.1.4. Просторије за пружање здравствене заштите

Завод нема стационар, али има две амбуланте.

Амбуланту у отвореном делу чине три просторије: чекаоница, санитарни чвор са оставом и амбуланта, а ове просторије се налазе у приземљу објекта отвореног дела Завода. Површина амбуланте је око 12 квадратних метара, налази се у добром стању, хигијена је добра, влага није присутна. У овој амбуланти постоји следећа медицинска опрема и уређаји: слушалице, апарат за мерење крвног притиска, глукометар са довољним бројем тест трака које су одговарајућег рока трајања, више топломера, суви стерилизатор, анти-шок комплет и инхалатор.

Амбуланту у затвореном делу чини једна просторија површине око 16 квадратних метара, на другом спрату затвореног дела Завода, налази се у добром стању, хигијена је добра, влага није присутна. У овој амбуланти постоји следећа медицинска опрема и уређаји: слушалице, апарат за мерење крвног притиска, вага са висиномером. Из ове просторије се улази у тоалет за особље.

Службена лица наводе да је неопходно набавити и портабилни електрокардиограф, боцу са кисеоником и отоскоп.

Завод има посебну просторију за издвајање оболелих, величине је 20 квадратних метара, у њој је смештено 4 кревета. У добром је стању, влага није присутна и постељина је чиста. Међутим, осећа се непријатан мирис и хигијена просторије није задовољавајућа. Ова просторија налази се на првом спрату, у смештајном објекту отвореног дела Завода, носи број „10“ и означена је као „болесничка соба“.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Шапцу у просторији намењеној за издавајање оболелих осећа се непријатан, устајао и загушљив ваздух, а хигијена просторије је није задовољавајућа.

⁸⁶ ЗИКС, члан 103. став 2.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.⁸⁷

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене⁸⁸.

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.⁸⁹

Лекар врши редовне инспекције, прикупља податке на други начин када је то потребно и даје савете управнику завода о хигијени и чистоћи затвора, као и санитаријама, управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.⁹⁰

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Шапцу ће у свом будућем раду редовно проветравати и одржавати хигијену просторије намењену за издвајање оболелих.

Завод нема стоматолошку ординацију.

УТВРЂЕНО

У амбуланти, односно посебној просторији за обављање здравствених прегледа, није присутна сва опрема која је прописана у Правилнику о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора (Службени гласник РС", бр.72/2010).

Службена лица наводе да је неопходно набавити и портабилни електрокардиограф, боцу са кисеоником и отоскоп.

РАЗЛОЗИ

Просторија за обављање здравствених прегледа треба да буде опремљена АМБУ сетом за реанимацију; негатоскопом за преглед рендген филмова; хируршким сетом инструмената за мале хируршке интервенције у касети и другу неопходну опрему за здравствени преглед и обављање амбулантних интервенција⁹¹.

ПРЕПОРУКА

Неопходно је обезбедити прописану опрему у посебној просторији за обављање здравствених прегледа и то: АМБУ сет за реанимацију; негатоскоп за преглед рендген филмова; хируршки сет инструмената за мале хируршке интервенције у касети. Наведено ће Завод набавити у року не дужем од 6 месеци. .

Поред неопходних набавки, потребно је размотрити могућности за набавку портабилног електрокардиографа и отоскопа.

⁸⁷ ЗИКС, члан 66. став 1.

⁸⁸ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16.

⁸⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15.

⁹⁰ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачке 44, 45.1 и 45.2

⁹¹ Правилником о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 27. став 3

2.5.1.5. Апотека, подела лекова и терапије

Завод има посебно место за чување лекова – апотеку, чини је орман који се налази у просторији амбуланте у отвореном делу Завода.

Лекове могу да држе лица лишена слободе у својим касетама уколико се ради о лековима који се користе у терапији појединих хроничних стања, затим нитроглицерин, препарати нпр. магнезијума, цинка и сл. На овај начин осуђена лица могу чувати лекове искључиво уколико се касета закључава.

Лекове лицима лишеним слободе дели медицински техничар када је присутан у Заводу. Међутим, с обзиром на радно време медицинских техничара, вечерњу терапију викендима и празником увек, као и радним данима када је један од два техничара одсутан са посла, деле припадници Службе за обезбеђење. Медицински техничари претходно припреме лекове за поделу и спакују их, а припадници Службе за обезбеђење овако спаковане лекове индивидуално дистрибуирају.

Лицима лишеним слободе се дају лекови искључиво које им је преписао затворски лекар.

Лекар у Заводу надзире рад апотеке и медицинског особља које евидентира, издаје и даје прописану терапију осуђеном.

УТВРЂЕНО

Припадници Службе за обезбеђење повремено дају осуђеном прописану терапију (вечерњу терапију викендима и празником увек, као и радним данима када је један од два техничара одсутан са посла).

РАЗЛОЗИ

Став је Европског комитета за превенцију мучења да уколико је затворско (немедицинско) особље укључено у поделу лекова то може довести до компромитовања медицинске поверљивости и пореметити односе између лекара и пацијента. Стога, Европски комитет за превенцију мучења препоручује да медицинско особље дистрибуира лекове⁹².

Лекар у заводу дужан је да надзире рад медицинског особља које даје прописану терапију осуђеном.⁹³.

ПРЕПОРУКА

Завод ће обезбедити услове да терапију (лекове) коју је лекар прописао осуђеном лицу даје искључиво медицинско особље.

2.5.2. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕДИ

Здравствени прегледи лица лишених слободе у Заводу се обављају сваког радног дана.

Лекарски прегледи се обављају у присуству немедицинског особља увек за притворена лица, као и за осуђене који казну издржавају у затвореном делу Завода, а у отвореном делу Завода лекарски прегледи се обављају у присуству немедицинског особља само по захтеву лекара из разлога безбедности. У разговору са притвореницима, константовано је да лекар редовно обилази притворенике, као и да их службеници обезбеђења спроводе на лекарске прегледе као и код медицинског техничара.

⁹² CPT/Inf (2012) 19, §25

⁹³ ЗИКС, члан 103. став 1. тачка 7.

УТВРЂЕНО

Лекарским прегледима, у притвору и затвореном одељењу, присуствује немедицинско особље када то не захтева лекар.

РАЗЛОЗИ

Здравствени преглед осуђеног врши се само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи⁹⁴.

ПРЕПОРУКА

На видно место, у чекаоницама, на спољашњој страни врата лекарских ординација, као и у самим ординацијама истакнути јасну забрану за немедицинско особље да присуствује лекарском прегледу лица лишеног слободе, а о овоме обавестити све припаднике Службе за обезбеђење. Уколико лекар захтева присуство немедицинског особља прегледу и/или другим медицинским радњама, неопходно је да чињеница о таквом захтеву, као и подаци о присутном немедицинском особљу буду забележени у медицинској документацији за конкретно лице лишено слободе.

У Заводу је током претходне календарске године обављено 2866 лекарских прегледа како произилази из годишњег извештаја Завода – табеларног прегледа. Међутим, у протоколима лекарских прегледа евидентирано је 3410 јављања за исту годину.

Годишњи извештај Завода – табеларни преглед, табела број 51 „Број и врста здравствених прегледа лица лишених слободе у установама за извршење кривичних санкција током 2013. године“.

Протокол лекарских прегледа за отворени део Завода: у 2013. евидентирано је укупно 1029 јављања лекару (између р.бр. протокола 1476 и 2506).

Протокол лекарских прегледа за затворени део Завода: у 2013. евидентирано је укупно 2381 јављања лекару (између р.бр. протокола 1488 и 3869); ови подаци се налазе у две свеске протокола.

Увидом у евиденције, констатовано је да број обављених лекарских прегледа приказан у годишњем извештају Завода за 2013. годину не одговара броју евидентираних пацијената (збирном) у протоколима лекарских прегледа који се воде у две амбуланте Завода. **Став НПМ је да је потребно да се евиденције о посетама лекара (првим и поновним) воде засебно, у одвојеном протоколу, а да се друге здравствене услуге, нпр. упућивање на специјалистичке прегледе изван Завода, упућивање изван завода ради дијагностике (лабораторија, рендген, ултразвук и др.), као и упућивање изван Завода ради отваравања стоматолошке заштите евидентирају у одвојеним протоколима.**

2.5.2.1. Прегледи по пријему

Први лекарски преглед по пријему лица лишеног слободе у Завод се обавља најкасније у року од два дана (када је пријем у дане викенда).

Први лекарски преглед по пријему се састоји од прикупљања анамнестичких података, попуњавања упитника за скрининг ТБЦ, мерења крвног притиска, аускултације срца и плућа, телесног прегледа пацијента који је до појаса без одеће; по изјави лекара, при прегледу не тражи се од пацијента да остане само у доњем вешу.

Здравствени картон се отвара при првом лекарском прегледу.

⁹⁴ ЗИКС у члану 102 став 4 и одредбе Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора члан 29. став 2.

У неколико случајно изабраних здравствених картона види се да се при првом лекарском прегледу, по пријему у Завод, евидентирају анамнестички подаци, као и вредност крвног притиска и физикални налаз на срцу и плућима. Такође, евидентирају се и описују ожиљци и тетоваже.

УТВРЂЕНО

Први преглед притворених/осуђених не укључује обавезни преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће, а ради откривања евентуалних телесних повреда које могу бити у вези са насилним поступањем према лицу лишеном слободе.

РАЗЛОЗИ

Лекар треба да прегледа сваког затвореника (лице лишено слободе)⁹⁵

Приликом прегледа затвореника лекар ће посебну пажњу посветити бележењу и пријављивању било каквог знака или индиције да је према лицу могло бити поступано насилно⁹⁶.

ПРЕПОРУКА

Први преглед притворених/осуђених мора укључивати преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће, а ради откривања евентуалних телесних повреда које могу бити у вези са насилним поступањем према лицу лишеном слободе. У вези са овим прегледом у медицинску документацију је потребно унети одговарајуће констатације – да је извршен целокупни телесни преглед којим нису установљене телесне повреде, односно, када се овакве повреде установе исте морају бити описане.

2.5.2.2. Редовни периодични прегледи

Редовни (периодични) прегледи лица лишених слободе се не обављају.

УТВРЂЕНО

Редовни (периодични) прегледи лица лишених слободе се не обављају.

РАЗЛОЗИ

Лекар је обавезан да редовно прегледа осуђене у интервалима не дужим од три месеца. Лекар је дужан да у писаној форми подноси периодичне извештаје о здравственом стању осуђених⁹⁷.

ПРЕПОРУКА

Неопходно је израдити план и приступити редовним (периодичним) прегледима лица лишених слободе у интервалу не дужем од три месеца. Ови прегледи морају минимално садржати елементе првог лекарског прегледа, а по потреби, у складу са здравственим стањем осуђеног лица, предузеће се и друге потребне мере. У вези са налазима установљеним при редовном (периодичном) прегледу у писаној форми ће се извести управник завода најмање једном годишње, а по потреби, уколико је дошло до побољшања или погоршања здравственог стања осуђеног, чешће, односно кад год се оваква промена констатије.

⁹⁵ Европска затворска правила Rec(2006)2 § 42.1

⁹⁶ Европска затворска правила Rec(2006)2 § 43.1.

⁹⁷ ЗИКС у члану 103.

2.5.2.3. Прегледи по захтеву

Уколико лице лишено слободe сматра да је болесно и жели да се прегледа од стране лекара, оно се усмено обраћа медицинском техничару или Служби за обезбеђење што се бележи на списак, а лекар се о томе обавештава након што медицински техничар направи неку врсту тријаже према реду хитности. Уколико се лекар налази у Заводу извршиће преглед, а уколико не, према процени медицинског техничара и консултацији са лекаром, донеће се одлука о томе да ли ће лекарски преглед бити наредног дана (при редовном доласку лекара), да ли ће лекар доћи ван радног времена посебно за тај позив, односно да ли ће бити позвана служба за хитну медицинску помоћ.

Уколико је потребно извршити специјалистички преглед у здравственој установи ван Завода, преглед се обавља се у Општој болници Шабац, а наводи се да нема проблема у реализацији ових прегледа, односно да здравствена установа не одбија да изврши пријем, да је довољан број службених лица у Заводу за спроводе, као и да нема проблема са возилима за спровод. Поред специјалистичких прегледа, за све лабораторијске услуге и потребне дијагностичке процедуре (рендген, ултразвук и др.) лица лишена слободe спроводе се из Завода у Општу болницу Шабац.

Из књиге „Евиденција заказаних прегледа и спровода“ која је од недавно уведена (води се од 11. 04. 2014. године), види се да се уредно унапред евидентирају заказане медицинске услуге изван Завода.

2.5.2.4. Прегледи у посебним случајевима

Лекар посебно не надзире здравствено стање лица смештених под појачан надзор.

Лекар прегледа осуђеног пре извршења мере упућивања у самицу, и прегледа га свакодневно током извршења мере. Налазе и мишљења уписује у књигу извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.

У Заводу, према наводима лекара који ради око 9 месеци, у наведеном периоду није било случајева примене мера принуде. Такође, није било случајева да осуђени одбија храну или воду.

У књизи извршења дисциплинске мере упућивања у самицу у периоду од 9. до 16. септембра 2013. године, свакодневно је унета белешка лекара, уз потпис и факсимил, о здравственом стању Ж.Г. над којим је у наведеном периоду извршена ова дисциплинска мера. Такође, у лекарском протоколу у наведеном периоду (9-16. септембар 2013. године) свакодневно је евидентирано обављање лекарских прегледа Ж.Г.

2.5.3. ЛЕЧЕЊЕ И ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Лечење осуђеног се спроводи искључиво уз његов пристанак.

2.5.3.1. Лечење и интервенције у Заводу

У Заводу се пружа следећа здравствена заштита (лечење и интервенције): лекарски прегледи из домена опште медицине, даје се ампулирана терапија и инфузије и врше се превијања.

Лекар свакодневно прегледа осуђеног који је болестан.

На примедбе појединих лица лишених слободe да им се у Заводу пружа неодговарајућа здравствена заштита, да им Заводски лекар углавном даје лекове за умирење болова, а не за лечење, лекар наводи да је свако ко је затражио лекарски преглед прегледан и да му је, у складу са установљеним налазом, дата одговарајућа терапија.

2.5.3.2. Лечење и интервенције ван Завода

Лица лишена слободе се упућују на лечење или интервенцију ван Завода у оближњу здравствену установу, у случајевима акутних хируршких обољења и увек када је неопходно извршити специјалистички лекарски преглед, као и ради спровођења дијагностике (лабораторија, рендген, ултразвук и др.). При остваривању ове здравствене заштите, по наводима лекара, нема проблема. Докторка која је по уговору о делу запослена у Заводу, са пуним радним временом запослена је у Општој болници Шабац што олакшава организацију прегледа.

Лица лишена слободе се упућују на лечење или интервенцију у Специјалну затворску болницу, у случајевима менталних обољења. Нема проблема у сарадњи са Специјалном затворском болницом.

2.5.3.3. Стоматолошка заштита

Лицима лишеним слободе се стоматолошка заштита не пружа у Заводу, већ се они за све врсте стоматолошких услуга искључиво упућују ван Завода, у стоматолошку службу Дома здравља у Шапцу. Према подацима из годишњег извештаја за 2013. годину извршено је укупно 57 стоматолошких прегледа.

УТВРЂЕНО

Према подацима из годишњег извештаја за 2013. годину извршено је укупно 57 стоматолошких прегледа. Имајући у виду капацитет завода и укупни број лица која су издржавала казну током 2013.г. (имајући у виду да су у питању краће временске казне) 57 стоматолошких прегледа у току календарске године се не може прихватити као број који одговара реалним потребама популације која је у току године боравила у Заводу.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на лечење зуба⁹⁸.

Сваком затворенику обезбедиће се услуге квалификованог стоматолога⁹⁹.

ПРЕПОРУКА

Неопходно је да Завод, с обзиром на то да нема стоматолошку амбуланту, уговори са одговарајућом здравственом организацијом пружање стоматолошких услуга за лица лишена слободе и то тако што ће бити утврђен стални недељни број пацијената који ће бити примљени, а овај број ће бити распоређен у релативно правилним временским размацима (на други или трећи дан); од уговореног сталног недељног броја изузеће се лица лишена слободе која се упућују ван Завода ради пружања хитних стоматолошких услуга (нпр. зубобоља, зубни апсцес и др.), а овим лицима је потребно обезбедити хитно пружање стоматолошких услуга у складу са радним временом здравствене организације која пружа стоматолошке услуге, као и проценом лекара у Заводу.

⁹⁸ Правилником о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора (Сл. Гласник РС", бр.72/2010) чл. 36.

⁹⁹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тач. 41.5

2.5.3.4. Лечење душевно оболелих лица

Према наводима лекара у Заводу актуелно нису смештена душевно оболела лица.

Током првог лекарског прегледа по пријему у Завод лекар обраћа посебну пажњу да ли је прегледано лице душевно оболело (лице са менталним поремећајем). Уколико посумња на постојање менталног поремећаја, лекар такво лице упућује на специјалистички преглед психијатру.

Лекар у интервалима не дужим од три месеца не прегледа лица лишена слободе у циљу утврђења да ли су нека од њих душевно оболела.

2.5.4. ПОСЕБНИ АСПЕКТИ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

2.5.4.1. Заразне болести

По наводима лекара, пороцена је да су у Заводу смештена двојица оболелих од хепатитиса Ц, а нема оболелих од хепатитиса Б, нити оболелих од ХИВ-а.

По наводима лекара, у Заводу није присутна појава вашки.

У Заводу се, у оквиру третманског рада са лицима лишеним слободе, организују предавања о ХИВ инфекцији, а затим се нуди добровољно тестирање. Лица лишена слободе која се пријаве за добровољно тестирање у групи се спроводе ван Завода, у регионални Завод за јавно здравље где им се узимају узорци крви. Тестирање на хепатитис Б и Ц се не врши. Лекар није располагао поузданим податком о укупном броју тестираних током претходне године нити током претходног периода.

У књизи евиденције о заразним болестима, из списка лица лишених слободе која су се јавила за добровољно тестирање на ХИВ, види се да је за тестирање 07. маја 2014. године евидентирано 10 лица. Овај списак је на појединачном листу.

Увидом у документацију уочено је да лекар у Заводу нема ажуриране податке о броју добровољно тестираних лица лишених слободе на ХИВ, с тога је потребно да лекар у Заводу има и чува на једном месту копије свих спискова лица лишених слободе која су се јавила за добровољно тестирање на ХИВ те су ради тога спроведена у регионални Завод за јавно здравље.

2.5.4.2. Болести зависности

По наводима лекара, пороцена је да се у Заводу налазе тројица некадашњих зависника од психоактивне супстанци.

У Заводу не постоји посебно одељење за одвикавање од психоактивних супстанци. Некадашњи зависници од психоактивних супстанци се смештају са осталим осуђеним/притвореним лицима.

По наводима лекара, присуство психоактивних супстанци дроге у Заводу је реткост.

Током 2013. године тестирано је два лица на психоактивне супстанце, од тога оба лица путем посебних мера, а добровољно тестираних није било. Позитивних на тесту није било.

2.5.4.3. Повређивања

У Заводу се не води посебна евиденција о повредама осуђених - књига повреда.

По наводу лекара, у току претходне календарске године и током ове године ни у једном случају није дошао до знака или индикације да се са лицима лишеним слободе поступа насилно.

Лекар који је ангажован у Заводу од пре око 9 месеци ни једном није подносио извештај о обављеним лекарским прегледима након примене мере принуде који се достављају управнику Завода, јер у наведеном периоду у Заводу није било случајева примене мере принуде.

УТВРЂЕНО:

У Заводу се не води посебна евиденција о повредама осуђених - књига повреда.

РАЗЛОЗИ:

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника о било ком знаку да или индикацији да се са осуђеним поступа насилно¹⁰⁰.

Стандард Европског комитета за превенцију мучења је да се приликом регистровања повреда забележи податак од прегледаног лица о начину настанка повреда, као и лекарски закључак о томе¹⁰¹.

ПРЕПОРУКА:

Лекар у заводу ће се одмах, а најдаље у року од седам дана, установити и почети да води посебну евиденцију о повредама осуђених. У овој евиденцији ће лекар приликом регистровања повреда забележити податак од прегледаног лица о начину настанка повреда, као и свој (лекарски) закључак о начину настанка повреда.

2.5.4.4. Штрајк глађу

По подацима којима располаже медицинско особље, у периоду од 9 месеци, од када је лекар ангажован по уговору, у Заводу није било случајева штрајкова глађу.

2.5.4.5. Изложеност дуванском диму

У Заводу се лица лишена слободе непушачи смештају у истим просторијама заједно са пушачима. У тренутку посете у притворској јединици, лице које болује од астме налазило се у најзагушљивијој просторији.

УТВРЂЕНО:

У Заводу се лица лишена слободе непушачи смештају у истим просторијама заједно са пушачима.

¹⁰⁰ ЗИКС, члан 103. став 1. тачка 6

¹⁰¹ 3rd General Report [CPT/Inf (93) 12], § 51

РАЗЛОЗИ:

Европски суд за људска права заузео је став у случају *Островара против Молдавије*¹⁰², након што је што је утврдио да је подносиоц захтева био смештен у ћелији са затвореницима којима је било дозвољено да пуше у ћелији, те да је у исто време неоспорна чињеница да подносиоц захтева пати од астме, а чега су затворске власти биле свесне али нису предузеле никакве кораке да га одвоје од пушача, да Влада Молдавије није испунила своју обавезу да заштити здравље подносиоца захтева и уместо тога му је дозвољено да буде изложени дуванском диму, који је опасан, а посебно имајући у виду његово здравствено стање, јер се подносиоц захтева налазо у ћелији двадесеттри сата дневно.

Став је Европског комитета за превенцију мучења да управа сваког затвора има обавезу да обезбеди простор без дуванског дима, односно простор у коме нема пасивног пушења (удисања дуванског дима) јер је познато да пасивно пушење има негативне последице по здравље. Даље, обавеза је да се овакав простор обезбеди сваком затвореном лицу које то захтева, а да се при томе не погоршава услов његовог смештаја¹⁰³.

У установи за извршење заводских санкција у просторијама у којима борава лица у истражном поступку, односно лица којима су изречене заводске санкције прописане законом, пушење дозвољено, док је у ставу 5 наведено да ако за то постоје услови, установа за извршење заводских санкција може да одреди посебан простор у коме је пушење дозвољено, односно простор у коме пушење за лица у истражном поступку, односно лица којима су изречене заводске санкције прописане законом није дозвољено¹⁰⁴.

ПРЕПОРУКА:

КПЗ у Шапцу ће у периоду не дужем од шест месеци обезбедити да се у затвореном делу Завода, у којем су смештена лица у притвору и осуђена лица, а која највећи део времена током дана проводе у соби, установе посебне просторије – собе за смештај у којима ће бити забрањено пушење. Ове собе ће бити означене у складу са одредбама Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму, те ће бити предузете и друге радње предвиђене овим законом. У собе за смештај у којима је забрањено пушење смештаће се притворена, односно осуђена лица која захтевају да буду смештена у просторију у којој неће бити изложена дуванском диму.

¹⁰² <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-70138>

¹⁰³ CPT/Inf (2011) 13, § 136

¹⁰⁴ Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму („Сл. гласник“, бр. 30/10), чл. 9

2.5.4.6. Смртни случајеви

У Заводу је у периоду од 2013. године до дана посете није било смртних случајева.

2.5.5. ЗДРАВСТВЕНИ НАДЗОР

2.5.5.1. Надзор над радом Завода / унутрашњи здравствени надзор

Контролу смештаја, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених лекар обавља, и то: састављајући јеловник и обилазећи кухињу свакодневно пре поделе ручка (када лекар није у Заводу ово обавља медицински техничар). Просторије Завода обилазе и у њима хигијену контролишу медицински техничари.

Налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени управнику лекар не подноси.

Налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене управнику лекар не подноси.

УТВРЂЕНО

Лекар не подноси управнику налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени.

РАЗЛОЗИ

Лекара је обавезан да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени¹⁰⁵.

ПРЕПОРУКА

Лекар ће подносити управнику налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени.

2.5.6.2. Надзор над радом здравствене службе

Надзор над стручним радом здравствене службе, односно лекара у Заводу, Министарство надлежно за здравство је обавило у 2013. години.

¹⁰⁵ ЗИКС члан 103, став 2 тачка 4